

**Programmaterial för gymnasie-
särskola och särvux**

Gysär 1995:7

KURSPLANER

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100150 6245

Särvux

**– motsvarande träningsskola och grundsärskola
samt kärnämnen för gymnasial särvux**

TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÄNAS EJ

Skolverket

Läroplan
129

1995:7

Pedagogiska biblioteket

Läroplan 1129

Ex. 1

Gysär 1995:7

Särvux

– motsvarande träningskola och grundsärskola
samt kärnämnen för gymnasial särvux

CE Fritzes AB

Beställningar:

Fritzes kundtjänst, 106 47 Stockholm

Fax 08-20 50 21, Telefon 08-690 90 90

Butik: Regeringsgatan 12, Stockholm

Särvux

Upplaga 1:1

ISSN 1103-8349

ISBN 91-38-30569-0

© Skolverket och CE Fritzes AB

Omslag: Örjan Nordling, Ligature

Tryck: Norstedts Tryckeri AB, Stockholm 1995

Innehåll

Vad är särvux?	5
– Målgruppen	5
– Kursplanerna	5
– Betyg, intyg	6
Programmål	7
Särvux motsvarande träningskola, kursplaner och timplan	9
– Kommunikation	9
– Verklighetsuppfattning och omvärldskunskap	11
– Timplan	12
Särvux motsvarande grundsärskola, kursplaner, betygskriterier och timplan	13
– Svenska	14
– Svenska som andraspråk	16
– Engelska	19
– Matematik	21
– Samhällskunskap	24
– Biologi, Fysik, Kemi	28
– Geografi	35
– Historia	37
– Religionskunskap	40
– Timplan	42
Gymnasial särvux, kursplaner för kärnämnen med kommentarer och betygskriterier	43
– Engelska	44
– Matematik	46
– Naturkunskap	49
– Religionskunskap	52
– Samhällskunskap	55
– Svenska	58
– Svenska som andraspråk	61
Timplan gymnasiesärskolan	63

Vad är särvux?

Målgruppen

I skollagens 12 kap. 1 § står

Särvux syftar till att ge vuxna som är utvecklingsstörda kunskaper och färdigheter motsvarande de som ungdomar kan få i den obligatoriska särskolan och på nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskolan.

I läroplanen sägs vidare att särvux utifrån elevernas tidigare utbildning och erfarenheter samt utifrån varje elevs förutsättningar skall utveckla elevernas kunskaper som grund för deltagande i samhällsliv och yrkesliv.

Kommunerna skall sträva efter att erbjuda särvux som svarar mot behov och efterfrågan. Varje kommun skall informera om särvux och verka för att vuxna utvecklingsstörda deltar i sådan utbildning. (Skollagen 12 kap.)

Särvux finns på tre olika nivåer, motsvarande träningsskolan, motsvarande grundsärskolan och gymnasial särvux.

I särvuxförordningen finns ett allmänt behörighetskrav formulerat i 3 kap. 3 §:

För att tas emot som sökande till en kurs i särvux skall sökande dels sakna eller ha brister i sådana kunskaper som kursen avser att ge, dels ha förutsättningar att följa undervisningen med hänsyn till tidigare studier och annan verksamhet.

Vidare sägs att om antalet platser är mindre än antalet sökande skall företräde ges dem som har störst behov av utbildningen. Man skall då ta hänsyn till om den sökande har deltagit i motsvarande utbildning tidigare eller om vederbörande har behov av utbildningen i samband med yrkesval eller yrkesverksamhet (3 kap. 6 §).

I praktiken måste detta innebära att det i princip är möjligt också för en särvuxelev som tidigare gått i gymnasiesärskolan, att om behov finns komplettera med kurser från den del som motsvarar grundsärskolan.

Kursplanerna

Utbildningen i särvux skall anordnas i form av kurser. Den som har påbörjat en kurs i särvux har rätt att fullfölja den. (Skollagen 12 kap.)

För gymnasial särvux gäller samma kursplaner som för gymnasiesärskolan med det undantaget att estetisk verksamhet och idrott och hälsa inte får anordnas i särvux.

För särvux motsvarande träningsskolan och grundsärskolan finns särskilda kursplaner och timplaner utarbetade. För denna del av särvux finns också ett särskilt program mål fastställt av regeringen.

För särvux motsvarande träningsskolan finns endast två kursplaner, kom-

munikation samt verklighetsuppfattning och omvärldskunskap. Kursplanerna innehåller ett syfte, mål att sträva efter, ämnets karaktär och struktur samt mål som eleverna efter sina förutsättningar skall ha uppnått efter avslutad utbildning.

För särvtux motsvarande grundskolan finns elva kursplaner fastställda. De har samma uppbyggnad som kursplanerna för träningskoleleden. Kärnämnen är i denna del svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik och samhällskunskap. Övriga ämen är religionskunskap, historia, geografi, biologi, fysik och kemi.

För gymnasial särvtux finns idag cirka 180 kursplaner fastställda, sex kärnämnen och drygt 170 yrkeskurser inom sex program. Gymnasieskolelans program är våren 1995 Fordons-, Handels- och administrations-, Hotell- och restaurang-, Industri-, Medie- och Naturbruksprogrammen. Kursplanerna för kärnämnen som ingår i alla program finns i detta häfte, medan yrkeskurserna återfinns i programhäftet för respektive program. Kärnämnen i gymnasial särvtux är svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik och samhällskunskap.

För varje program i gymnasieskolelans finns ett programmål som innehåller ett mål för utbildningen som helhet. Programmålen skall därför påverka också kärnämnen när man läser dem i anslutning till ett program. Kärnämnen i den gymnasiala delen är svenska, svenska som andraspråk, engelska, matematik, samhällskunskap, religionskunskap och naturkunskap. Kursplanerna innehåller syfte, karaktär och struktur samt mål för kursen, där det också framgår vad eleven efter genomgången kurs skall ha uppnått.

Inom gymnasial särvtux får styrelsen för utbildningen besluta att inrätta lokala kurser. En lokal kurs skall svara mot sådana behov som inte tillgodoses i en nationellt fastställd kursplan (Särvtuxförelörden 2 kap. 3 §).

Timplaner

De tider som anges i timplanerna är vägledande och kan överskridas eller underskridas beroende av elevernas behov. Styrelsen för utbildningen bestämmer antalet timmar för varje kurs.

Betyg, intyg

Betygsfrågor behandlas i särvtuxförelörden 4 kap. Huvudregeln är att betyg skall sättas efter varje kurs. Betygsgraderna är Godkänd och Väl godkänd. För den elev som inte blir godkänd utfärdas ett intyg om deltagande. För kurser motsvarande träningskolelans ges inte betyg utan intyg.

Skolverket har fastställt betygskriterier för betyget Godkänd. I detta häfte finns betygskriterierna efter varje kurs. Betygskriterierna försöker beskriva hur väl kursplanens mål skall vara uppfyllda.

Programmål

FÖR DE DELAR AV SÄRVUX SOM MOTSVARAR DEN OBLIGATORISKA SÄRSKOLAN

Syfte

Utbildningen skall utifrån de enskilda elevernas förutsättningar och behov ge sådana kunskaper som de behöver för att bättre klara arbete, boende, fritid och fortsatta studier.

SKOLFS 1994: 40

Strävan

Skolan skall sträva mot att eleverna utvecklar förmågan att lösa problem i vardagslivet, själva eller i samverkan med andra.

Krav på utbildningen

I den del av sär vux som motsvarar **grundsärskolan** har skolan ansvar för att eleverna efter fullföljd utbildning

- har ökat medvetenheten om sina egna förutsättningar,
- har utvecklat kunskaper i att lyssna, läsa och kommunicera,
- har utvecklat sådana färdigheter i matematik att de kan lösa problem i den dagliga livsföringen,
- känner till och förstår grundläggande sammanhang i sin omvärld,
- har ökat sin förmåga att söka kunskap och veta var man får hjälp att göra det,
- kan förstå och använda enklare ord och uttryck på engelska,
- har ökat sin förmåga att kompensera verkningarna av utvecklingsstörningen i det dagliga livet,
- har grundläggande praktiska kunskaper i datoranvändning.

I den del av sär vux som motsvarar **träningsskolan** har skolan ansvar för att eleverna efter fullföljd utbildning har utvecklat sin förmåga

- att samspela socialt,
- att kommunicera genom språk, symboler, tecken eller signaler,
- att hantera tid, rum, kvalitet, kvantitet och orsakssammanhang i sin omvärld,
- att vara nyfikna och ta initiativ,
- att reagera på egna känslor och vara mottagliga för intryck,
- att använda olika uttrycksmedel i upplevelser och för kreativt skapande,
- att medverka i och försöka ta ansvar för återkommande aktiviteter i sina dagliga liv,
- att använda färdigheter och känna till regler som gör det lättare att fungera i vardagslivet,
- att uppfatta sig själva som individer och ha förståelse för andra,
- att aktivt intressera sig för något område som kan berika individen och tillvaron också utanför skolan.

Sär vux motsvarande träningsskola

KURSPLANER OCH TIMPLAN

<i>Ämne</i>	<i>Kurskod</i>
Kommunikation	KMT125
Verklighetsuppfattning och omvärldskunskap	VOK125

SKOLFS 1994: 40

KOMMUNIKATION

Syfte

Det övergripande syftet med undervisningen inom undervisningsområdet kommunikation är att med elevens tidigare erfarenheter som grund ge en ökad beredskap för att samspela med omvärlden. Detta innebär att eleven skall få beredskap att våga använda sin kommunikationsförmåga i olika vardagliga sammanhang samt förmåga att förstå information från sin omgivning. Undervisningsområdet kommunikation och socialt samspel syftar också till att ge eleven förutsättningar till ett mera aktivt kontaktskapande med omgivningen, t. ex. genom kroppsspråk, tecken, tal eller alternativ kommunikation. Det skall också ge eleven tillfälle att möta språket i många skilda former, t. ex. som vardagsspråk, litterärt språk, massmediaspråk och som kortfattat informationsbärande språk i reklam, rubriker och instruktioner. Inom undervisningsområdet skall eleven erbjudas möjlighet att lära sig läsa och skriva enligt lämplig metod.

Strävan

Skolan skall sträva efter att eleverna

utvecklar förmågan att använda språket för begreppsbildning och kommunikation,

uppfattar sociala relationer och roller som utvecklas i samvaro med andra människor och kan agera utifrån detta,

kan göra sig förstådda och själva kan förstå andra,

kan samarbeta och delta i olika sociala sammanhang,

kan utifrån sin språkförmåga använda lämplig kommunikationsform,

kan skriva och läsa enkla texter,

kan använda datorer eller andra tekniska hjälpmedel som stöd i sitt sätt att kommunicera.

Karaktär och struktur

Kommunikation kan delas upp i fyra delområden

socialt samspel – olika aspekter av elevens sociala samspel med andra människor,

kommunikationsfärdigheter – vilja och förmåga att uttrycka sig och göra sig förstådd i olika sammanhang,

språkförståelse – förmåga att förstå information från andra,

kommunikationsformer – förmåga att använda olika metoder och hjälpmedel för att kommunicera.

Mål

Efter avslutad utbildning skall eleven utifrån sina förutsättningar

ha vidareutvecklat sin förmåga att kommunicera,

kunna kommunicera med en eller flera olika metoder för kommunikation och kunna använda lämpliga hjälpmedel som stöd,

ha utvecklat sin förmåga att uttrycka tankar och känslor,

kunna delta i sociala sammanhang,

kunna läsa och skriva meddelanden eller andra enkla texter,

kunna använda sin kommunikationsförmåga för att öka sina möjligheter att agera självständigt.

VERKLIGHETSUPPFATTNING OCH OMVÄRLDSKUNSKAP

Syfte

Det övergripande syftet med undervisningen inom undervisningsområdet verklighetsuppfattning och omvärldskunskap är, att med elevens tidigare erfarenheter som bas utveckla de grundläggande kunskaper och färdigheter som behövs för att förstå begrepp och företeelser och för att hantera omvärlden. Eleven har behov att få överblick över sin omgivning och sin tillvaro. Hur långt man kan nå i utvecklingen av dessa färdigheter är beroende av elevens tidigare erfarenheter, utformningen av inlärnings- och boendemiljön samt elevens utvecklingsnivå.

Strävan

Skolan skall sträva efter att eleverna

känner glädje och trygghet att på egen hand eller tillsammans med andra utforska omvärlden,

utvecklar kunskap om tid och tidsbegrepp och kan använda sig av denna kunskap i sitt dagliga liv,

utvecklar sin förmåga att uppfatta och bedöma kvalitet hos objekt och företeelser,

utvecklar kunskap om storlek, mängder antal och begrepp som anger kvantitet samt förmåga att göra uppskattningar,

utvecklar kunskap om orsakssammanhang och insikt om konsekvenser av sitt eget handlande,

är orienterade om omvärlden och kan se ett sammanhang i vad de ser, hör och upplever.

Karaktär och struktur

Undervisningsområdet verklighetsuppfattning och omvärldskunskap behandlar begrepp som

rumsuppfattning – att utveckla kunskaper om rumsliga relationer och begrepp, att lära sig hitta och känna igen,

tidsuppfattning – att utveckla kunskap om tid och tidsbegrepp,

kvalitetsuppfattning – att utveckla kunskap om egenskaper hos objekt och företeelser,

kvantitetsuppfattning – att utveckla kunskap om storlek, mängder och antal samt begrepp som anger kvantitet,

orsaksuppfattning – att utveckla kunskap om varför olika händelser inträffar samt om handlingar och deras konsekvenser,

omvärldskunskap – att orientera om omvärlden, att vidga elevernas värld och ge dem möjlighet att erfara sammanhang i vad de ser, hör och upplever.

Mål

Efter avslutad utbildning skall eleven utifrån sina förutsättningar

kunna utforska och hitta i sin närmiljö,

kunna använda sig av sin erfarenhet av rumsliga relationer och begrepp, såsom lägesrelationer och avstånd,

känna igen återkommande situationer och ha förväntan om vad som skall inträffa,

ha förmåga att använda sig av mängder och antal,

ha kunskap om och erfarenhet av vardagslivets föremål och hur dessa används i olika situationer,

ha insikt om orsak och verkan i vanligt förekommande sammanhang.

TIMPLAN

Undervisningstid i timmar om 60 minuter för den del av särvox som motsvarar träningskolan

SFS 1994: 1463

Kommunikation	1 200
Verklighetsuppfattning och omvärldskunskap	975
Totalt	2 175

Särvux motsvarande grundskola

KURSPLANER, BETYGSKRITERIER OCH TIMPLAN

<i>Ämne</i>	<i>Kurskod</i>	SKOLFS 1995: 7 SKOLFS 1995: 17 SKOLFS 1995: 18
SVENSKA	SV125	
SVENSKA SOM ANDRASPRÅK	SV2125	
ENGELSKA	EN125	
MATEMATIK	MA125	
SAMHÄLLSKUNSKAP	SH125	
RELIGIONSKUNSKAP	RE125	
HISTORIA	HI125	
GEOGRAFI	GE125	
FYSIK	FY125	
KEMI	KE125	
BIOLOGI	BI125	

SVENSKA

Syfte

Språket är ett medel för kontakt och påverkan. Språket är också en väg till kunskap och det är av grundläggande betydelse för lärandet. Med hjälp av språket erövrar eleverna nya begrepp och lär sig se sammanhang. I språket kan eleverna utbyta tankar och känslor med andra och utveckla olika relationer. Språk och kultur är också oupplösligt förenade med varandra. I språket finns våra rötter och vår kulturella identitet.

Det är därför skolans viktigaste uppgift att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling. Skolans undervisning skall ge eleverna möjligheter att använda och utveckla sina färdigheter i att tala och lyssna, läsa och skriva, samt skapa respekt för andras språk och sätt att uttrycka sig i tal och skrift.

Språkförmågan har stor betydelse för allt arbete i skolan, arbetslivet och vardagslivet.

Strävan

Skolan skall sträva mot att eleverna

utvecklar en sådan språklig säkerhet i tal och skrift att de med respekt för andra kan, vill och vågar uttrycka sig i skilda sammanhang,

kan läsa och förstå texter av olika slag,

kan utveckla och förbättra sitt språk både självständigt och i samarbete med andra,

utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa och skriva,

gärna läser på egen hand för att stilla sin nyfikenhet och uppnå personlig tillfredsställelse,

lär känna skönlitteratur från de nordiska länderna och från andra delar av världen och får förståelse för kulturens mångfald,

lär sig använda normer för skriftspråket och utvecklar en tydlig handstil,

vänjer sig vid att utnyttja ett biblioteks möjligheter och att använda hjälpmedel som ordlistor, uppslagsböcker och datorer för att skriva och hämta information.

Karaktär och struktur

Språk och litteratur är ämnets centrala innehåll.

Språkutveckling innebär att eleverna med hjälp av språket kan uttrycka en allt komplexare förståelse, att de blir säkrare i att använda språket uttrycksfullt och tydligt i både tal och skrift och att deras förmåga att förstå och tillgodogöra sig litteratur successivt ökar.

Ett språk är i grunden socialt. Dess funktion är social – att meddela sig

med andra – och språket utvecklas i samspel med andra. Centralt begrepp är att uttrycka sig själv och förstå det andra uttrycker.

Ämnet svenska skall ge kunskaper av betydelse för att i tal och skrift kunna uttrycka och förstå andras uttryck för känslor, orsakssammanhang, rumsliga, kvalitativa, kvantitativa och tidsmässiga begrepp och sammanhang som motsvarar elevernas förståelse. Det skall ge kunskaper av betydelse för att kunna använda och förstå språket i olika sociala sammanhang och med olika syften. Ämnets sociala karaktär gör att undervisningen bör inriktas på att eleverna aktivt deltar i samtal och diskussioner, gestaltar, berättar och redogör inför andra människor samt skriver för att uttrycka känslor, tankar och idéer.

Skönlitteratur öppnar nya världar och förmedlar upplevelser av spänning, humor, tragik och glädje.

I undervisningen behandlas skönlitteraturen i myter, i dikter, pjäser och prosaberättelser.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av utbildningen

Eleven skall

kunna föra längre samtal med personer i sin omgivning och använda samtal som konflikt- och problemlösningsmetod,

kunna vara aktiv i diskussioner och delta i gemensamt beslutsfattande i gruppen,

kunna återge en berättelse eller redogöra för ett grupparbete så att innehållet framgår klart,

kunna skriva enklare berättelser, brev, sammanfattningar och redogörelser så att innehållet framgår tydligt och därvid tillämpa skriftspråkets viktigaste normer för stavning,

känna till de vanligaste reglerna för skriftspråket,

kunna läsa lättillgänglig skönlitteratur, saklitteratur och tidningsartiklar och i anslutning därtill göra understrykningar eller stolpanteckningar som stöd för att kunna återge innehållet,

känna till några av de stora skönlitterära verken och författarskapen som ingår i vårt kulturarv,

kunna låna böcker på allmänt bibliotek,

ha erfarenhet av att använda ordböcker, datorer och andra hjälpmedel.

Människors liv påverkas också av det samhälle de lever i, den samhällsorganisation de ingår i. Samhällsorganisationen har också vuxit fram och den omprövas och förändras fortlöpande av enskilda och grupper av människor. Samhällsorganisationen är de övergripande strukturerna i samhället, antingen de finns på lokal, nationell eller internationell nivå. Exempel på samhällsorganisation är hur styrelsesätt och rättssystem utformas, hur bostadsområden byggs, hur produktion, handel och ekonomi organiseras, hur

socialpolitik utformas samt hur demokratins innebörd tolkas och uttrycks.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har begynnande tilltro till sin språkliga förmåga och gör framsteg i sin språkutveckling. I samtal och diskussioner med personer i sin nära omgivning uttrycker eleven åsikter och delger erfarenheter och iakttagelser och försöker därigenom lösa problem.

Eleven skriver självständigt enklare berättelser och brev samt med handledning sammanfattningar och redogörelser. I den språkliga utformningen tillämpar eleven skriftspråkets viktigaste regler.

Eleven finner och läser någon form av lättillgänglig litteratur och kan med handledning söka kunskap i ordböcker och andra hjälpmedel. Eleven använder tämligen självständigt dator som hjälpmedel i inlärningsituationer.

SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

Syfte

Till utbildningen i svenska som andraspråk kommer elever av flera olika kategorier. Det finns en grupp som ännu inte kan läsa och skriva eller har mycket begränsad färdighet och som får lära sig grunderna i läsning och skrivning (på sitt modersmål eller på svenska) så att de kan nå målen för den första delen av utbildningen. I denna grupp finns elever som saknar eller har mycket begränsad färdighet i svenska. De lär sig samtidigt svenska i svenskundervisning för invandrare (sfi). Vidare finns en grupp som genomgått svenskundervisning för invandrare (sfi) eller på annat sätt inhämtat motsvarande kunskaper i svenska som kan gå vidare mot målen i andra delen av utbildningen.

I ämnet svenska som andraspråk skall elever som har ett annat modersmål än svenska få möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt på svenska i vardagsliv, samhällsliv, utbildning och arbetsliv. Kunskaper i svenska är i regel en förutsättning för studier i andra ämnen i det svenska utbildningssystemet. Syftet är att eleverna genom denna kurs skall uppnå en funktionell behärskning av språket, som så långt möjligt är i nivå med den som eleverna med svenska som modersmål har.

Inlärnigen av ett nytt språk är en långsiktig process som fortsätter även efter det att eleven avslutat sina studier. Undervisningen bör därför syfta till att eleven tillägnar sig metoder och verktyg för att så långt som möjligt själv kunna ta ansvar för att vidareutveckla sitt språk.

Strävan

Skolan skall sträva mot att eleverna

utvecklar en sådan språklig säkerhet i tal och skrift att de med respekt för andra vill, vågar och kan uttrycka sig tydligt och i olika sammanhang,

kan utveckla och förbättra sitt språk både självständigt och i samarbete med andra,

kan läsa och förstå texter av olika slag,

läser på egen hand för att stilla sin nyfikenhet och uppnå personlig tillfredsställelse,

lär känna skönlitteratur från de nordiska länderna och från andra delar av världen,

så långt möjligt lär sig använda skriftspråkets normer för stavning och meningsbyggnad,

vänjer sig vid att utnyttja ett biblioteks möjligheter och att använda hjälpmedel som ordlistor, uppslagsböcker och datorer för att skriva och hämta information,

Karaktär och struktur

Utbildningen i svenska som andraspråk vänder sig till elever med mycket olika utbildningsbakgrund. Den kultur eleverna kommer från kan vara mer muntlig än skriftspråklig, vilket också bör avspeglas vid utformningen av undervisningen.

Ämnet svenska som andraspråk karaktäriseras av att inlärnigen av språket sker i det land där språket talas. Den omgivande svenskspråkiga miljön är en mycket viktig resurs i undervisningen. Med hjälp av omgivningens talade och skrivna svenska skall eleverna få möjligheter att utveckla sitt sätt att lära så att de fortlöpande kan utveckla sina kunskaper i svenska.

Elevernas egna erfarenheter och jämförelser med ursprungslandets kulturella och samhälleliga förhållanden är en av utgångspunkterna i undervisningen.

Språkfärdigheten utvecklas när eleven kommunicerar på svenska: lyssnar

på eller läser om något som engagerar, talar och skriver. Innehållet är av stor betydelse. Samtidigt arbetar eleven medvetet med språkriktigheten, utvecklar sina kunskaper om språket och vidgar sitt ordförråd.

Mål som varje elev skall ha uppnått efter den del av undervisningen som syftar till att ge grundläggande läs- och skrivfärdigheter

eleven skall

förstå hur skrift förmedlar budskap,

kunna skriva enklare meddelanden på svenska,

kunna läsa enkel text på svenska samt förstå och diskutera innehållet,

ha viss erfarenhet av att använda ordböcker, datorer och andra hjälpmedel.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av den kurs som motsvarar avslutad grunsärskola

kunna delta i samtal och diskussioner i vardags-, studie- och yrkessituationer,

förstå sammanhängande tal och skrift och anpassa språket till olika situationer och mottagare,

ha läst texter av några välkända författare.

kunna skriva enkel berättande text på svenska,

känna till och kunna tillämpa de vanligaste reglerna för skriftspråket och de vanligaste reglerna för stavning,

kunna praktiskt använda sina läs- och skrivfärdigheter i vardags- och samhällsliv,

kunna låna böcker på allmänt bibliotek.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har en begynnande tilltro till sin språkliga förmåga och gör framsteg i sin språkutveckling. Eleven deltar och uttrycker åsikter i vardagliga samtal och diskussioner med personer i sin nära omgivning. Eleven skriver självständigt enkla meddelanden och enkla berättande texter. I den språkliga utformningen tillämpar eleven hjälpligt skriftspråkets viktigaste regler.

Eleven läser och förstår någon form av lättillgänglig litteratur och kan med handledning söka information i ordböcker och andra lättillgängliga källor. Eleven använder tämligen självständigt dator som hjälpmedel i inlärnings-situationer.

ENGELSKA

Syfte

Det engelska språket och inslag från engelskspråkig kultur utgör ett alltmer dominerande inslag i det svenska samhället. Engelska ord och uttryck liksom försvenskade sådana möter eleverna dagligen i medier och i vardags- och arbetslivet. Engelskspråkig och då framförallt amerikansk kultur påverkar det svenska samhället på olika områden och därigenom den vardag eleverna möter.

Kursen i engelska skall ge eleverna sådana språkfärdigheter att de kan använda språket i enkla vardagliga situationer och i fortsatta studier.

Strävan

Skolan skall sträva mot att eleverna

vill och vågar använda engelska ord och uttryck,

utökar sitt engelska ordförråd och utvecklar sin förmåga att förstå och använda enklare engelska uttryck i tal och skrift,

får någon kännedom om samhällsförhållanden och kulturliv i engelskspråkiga länder,

utvecklar sin förmåga att använda enklare ordböcker och andra hjälpmedel,

får kunskap om att engelska är ett världsspråk.

Karaktär och struktur

Ämnet skall ha sin utgångspunkt i den engelska och den engelskspråkiga kultur eleverna möter i sin vardag. Syftet med undervisningen är att ge elementära kunskaper i det engelska språket och stimulera elevernas vilja att lära mer.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av utbildningen

Eleven skall

kunna förstå och använda enklare engelska ord och uttryck i tal och skrift,

ha viss förmåga att använda enklare ordböcker eller andra hjälpmedel.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven vill och vågar använda engelska språket. Eleven förstår och använder själv enklare uttryck och uppfattar huvuddragen i en enkel vardaglig dialog.

Eleven läser och förstår mycket enkla, bearbetade texter och försöker förstå ord och uttryck som han eller hon träffar på, t. ex. inom populärkulturen. Eleven kan med handledning använda enklare ordböcker.

MATEMATIK

Syfte

Kursen i matematik har till uppgift att ge eleverna sådana kunskaper i matematik som behövs för att kunna fatta beslut i vardagslivets många valsituationer, för att kunna tolka och använda det ökande flödet av information. Utbildningen skall utformas så åskådligt att eleverna lär sig behärska grundläggande matematik och får tilltro till sin förmåga att lära sig använda matematik. Den skall ge en god grund för studier i andra ämnen, fortsatt utbildning och lärande samt för deltagande i arbetslivet.

Undervisningen i matematik skall utveckla elevernas problemlösningsförmåga. Många problem kan lösas i direkt anslutning till konkreta situationer. Andra problem behöver lyftas ut ur sitt sammanhang, ges en matematisk tolkning och lösas med hjälp av matematiska begrepp och metoder. Resultaten kan sedan tolkas och värderas i förhållande till det ursprungliga sammanhanget.

Informationstekniken och spridningen av kraftfulla miniräknare och datorer har vidgat våra möjligheter att snabbt få bättre underlag för att fatta beslut. Användningen av denna teknologi ställer nya krav på matematik-kunskaper. Det är skolans uppgift att lägga grunden till sådana kunskaper.

Strävan

Skolan skall sträva mot att eleverna

får tilltro till det egna tänkandet och den egna förmågan att lära sig matematik och använda matematik i olika situationer,

förstår och kan använda grundläggande matematiska begrepp och metoder,

förstår och kan formulera och lösa problem med hjälp av matematik,

kan ställa upp och använda enkla matematiska modeller,

kan utnyttja miniräknarens och datorns möjligheter.

Detta förutsätter att eleverna utvecklar goda kunskaper och färdigheter i grundläggande aritmetik och geometri. Strävan skall vara att eleverna utvecklar sin tal- och rumsuppfattning samt förstår och kan använda

grundläggande talbegrepp och räkning med reella tal,

enkel procenträkning,

olika metoder, måttssystem och mätinstrument för att jämföra, uppskatta och bestämma storleken av enheter som används i vardagslivet,

grundläggande geometriska begrepp.

Karaktär och struktur

Matematik, som är en av våra allra äldsta vetenskaper, studerar begrepp med väldefinierade egenskaper. Den utgår från begreppen tal och rum och

har i stor utsträckning inspirerats av naturvetenskaperna. All matematik innehåller någon form av abstraktion. Likheter mellan olika företeelser observeras och dessa beskrivs med matematiska objekt. Redan ett naturligt tal är en sådan abstraktion. Tillämpningar av matematik i vardagsliv och samhällsliv ger formuleringar av problem i matematiska modeller vilka studeras med matematiska metoder.

De senaste årens utveckling av kraftfulla datorer har gjort det möjligt att tillämpa allt mera precisa matematiska modeller och metoder i verksamheter där de tidigare inte varit praktiskt användbara. Detta har också lett till utveckling av nya forskningsfält i matematik som i sin tur lett till nya tillämpningar.

Matematik är en levande mänsklig konstruktion och en kreativ och undersökande aktivitet som omfattar skapande, utforskande verksamhet och intuition. Undervisningen i matematik skall ge eleverna möjlighet att utöva och kommunicera matematik i meningsfulla och relevanta situationer i ett aktivt och öppet sökande efter förståelse, nya insikter och lösningar på olika problem.

Matematik har nära samband med undervisningen i andra ämnen. Eleverna hämtar erfarenheter från omvärlden, som ger dem underlag för att utvidga sitt matematiska vetande. Begrepp och metoder hämtade från matematik behövs för att nå mål i andra ämnen.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av utbildningen

Eleven skall

ha förvärvat sådana kunskaper i matematik som behövs för att kunna hantera situationer och lösa problem som vanligen förekommer i hem, arbetsliv och samhälle,

ha en grundläggande taluppfattning som omfattar naturliga tal,

kunna förstå och använda begreppen addition och subtraktion,

ha relevanta kunskaper i att räkna med naturliga tal – i huvudet, med hjälp av laborativt materiel, skriftliga räknemetoder samt med miniräknare och enkla dataprogram,

känna till räknesätten multiplikation och division för användning i praktiska situationer,

kunna med enkla exempel använda metoder, måttssystem och mätinstrument för att jämföra, uppskatta och bestämma längder, volymer, vikter och tid,

förstå klockan och kunna ange tid,

känna igen vanliga geometriska objekt,

kunna förstå och använda olika penningvalörer.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven arbetar självständigt och har viss tilltro till sin matematiska förmåga och gör trots osäkerhet framsteg. Eleven löser med viss handledning enkla, vardagliga matematiska problem samt väljer med stöd beräkningsmetoder och lämpliga hjälpmedel.

Eleven har kännedom om vad grundenheterna mäter och väljer med stöd lämplig enhet vid problemlösning. Eleven har kännedom om tidsangivelser samt kan med någon säkerhet använda de olika penningvalörerna.

SAMHÄLLSKUNSKAP

Syfte

I kursen skall eleverna vidareutveckla sina möjligheter att verka i samhället, orientera sig i en komplex omvärld och fördjupa sina kunskaper om grundläggande demokratiska värden. För det krävs att eleverna får kunskap om nutida samhällsförhållanden och samhällsfrågor och deras bakgrund. Samhällskunskapen skall bidra till detta.

Eleverna skall bredda sina kunskaper så att de kan delta aktivt i samhällslivet. Därvid blir både de kunskaper som eleverna utvecklar och processen på väg till kunskaperna av central betydelse. Att formulera frågor, att använda olika kunskapskällor blir viktiga delar av ämnet.

Samhällskunskapsämnets uppgift är att levandegöra skilda samhälleliga verksamheter, att ge bilder av människor i skilda sociala sammanhang och skilda delar av Sverige och i andra länder.

Strävan

Skolan skall sträva mot att eleverna

vill omfatta och praktisera demokratins värdegrund och känner till hur olika ideologier och traditioner ger olika sätt att se på samhället,

har vidareutvecklat sin kännedom om hur det svenska samhället är organiserat och har utvecklats samt kan jämföra med andra länder,

utvecklar färdigheter att använda olika kunskapskällor,

får en sådan kunskap om samhällsförhållanden, samhällsfrågor och rättigheter och skyldigheter att de kan delta i samhällslivet,

får en ökad förståelse för den egna utvecklingen så att det bidrar till en trygg identitet,

utvecklar sin förmåga att argumentera och självständigt uttrycka ståndpunkter och därmed ges tilltro till den egna förmågan att påverka sin egen situation i arbete, boende och fritid,

får kunskap om reklamens, tidningars och andra mediers funktion samt reflekterar över budskap i olika medier.

Karaktär och struktur

Samhällskunskapsämnets centrala kunskapsområden är samhällsförhållanden och samhällsfrågor, dvs. verksamheten i samhället samt uppgifter, problem och möjligheter både i ett nationellt och ett internationellt perspektiv.

Livsmönster och samhällsorganisation

Människor ingår i olika sociala sammanhang, i familj och andra relationer, i olika grupper i arbete och på fritid. De formar sina liv på olika sätt, de har olika normer och värderingar, kulturer och traditioner. Dessa utgör livs-

mönster. Livsmönstren har historiska rötter och de förändras över tiden. De påverkas av sociala, ekonomiska, geografiska och kulturella förhållanden och de är delvis olika för kvinnor och män.

Människors liv påverkas också av det samhälle de lever i, den samhällsorganisation de ingår i. Samhällsorganisationen har också vuxit fram och den omprövas och förändras fortlöpande av enskilda och grupper av människor. Samhällsorganisationen är de övergripande strukturerna i samhället, antingen de finns på lokal, nationell eller internationell nivå. Exempel på samhällsorganisation är hur styrelsesätt och rättssystem utformas, hur bostadsområden byggs, hur produktion, handel och ekonomi organiseras, hur socialpolitik utformas samt hur demokratins innebörd tolkas och uttrycks.

I ämnet samhällskunskap är studie- och yrkesliv viktiga delar. Även könsrollsfrågor behandlas. Av vikt är också att eleverna får kunskaper i ekonomiska frågor så att de får bättre förutsättningar att sköta sin privatekonomi.

Livsmönster och samhällsorganisation i andra länder och kulturer ingår i samhällskunskapsämnet. Konflikter och konfliktlösning, Sveriges relationer med omvärlden liksom andra internationella relationer, såsom folkrättsliga frågor, nedrustning och FN:s arbete för att förhindra väpnade konflikter, har också en plats i ämnet. Detta innefattar även relationerna mellan rika och fattiga länder liksom kunskaper om det bistånds- och solidaritetsarbete som bedrivs i internationella sammanhang. Frågor om främlingsfientlighet och rasism är ett annat kunskapsområde inom ämnet.

Ämnet samhällskunskap är ett av de viktigaste ämnena när det gäller att förstå vikten av att vårda miljön.

Perspektiv

I samhällskunskapsämnet är tre perspektiv särskilt väsentliga, det historiska perspektivet, det pluralistiska perspektivet och det demokratiska perspektivet.

Samhällskunskapsämnets kärna är förståelse av nutiden, en förståelse som samtidigt skall ge möjlighet att söka bedöma och påverka framtiden. Men denna förståelse av nutiden sker genom att det historiska perspektivet ständigt är närvarande. Samhälleliga förhållanden i nutiden är resultatet av historiska processer, även om samhälleliga förändringar kan komma snabbt och oväntat och det kan vara svårt att bedöma olika faktorerens betydelse.

Eleverna skall i undervisningen i samhällskunskap få möta det pluralistiska samhället med dess olika uppfattningar och åsikter. Människor har olika uppfattningar om hur samhället ser ut och fungerar.

Undervisningen skall också innefatta ett demokratiskt perspektiv. Studier i samhällskunskap rör ofta för människor centrala frågor, t. ex. om mänskliga rättigheter, makt och förtryck. När dessa och liknande frågor behandlas kommer utbildningens värdegrund ofta att beröras. Det är då viktigt att markera att utbildningen inte är värdeneutral. Undervisningen skall stå för demokratins grundläggande värden. Samhällskunskapsämnet har till uppgift att ta upp den demokratiska värdegrunden. Ett demokratiskt förhållningssätt innebär också att eleverna ges inflytande och får ta personligt ansvar; de skall få praktisera och reflektera över demokratiska arbetssätt och arbetsformer i utbildningen.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av utbildningen

Eleven skall

känna till grundläggande mänskliga rättigheter och skyldigheter,

känna till grunddragen i det svenska demokratiska systemet och kunna tillämpa ett demokratiskt arbets- och beslutssätt i vardags- och arbetslivet,

ha kunskaper om miljöfrågor i sin omgivning,

känna till hur information och propaganda har använts förr och används i dag som ett medel för påverkan,

kunna söka information via tidningar, TV, radio och telefon,

känna till hur människor lever och arbetar i några skilda miljöer i världen,

känna till några olika institutioner och yrkesområden i det svenska samhället,

ha kunskaper om funktionshindrades rättigheter i samhället,

känna till vad privatekonomi är, veta hur man sätter in och tar ut pengar samt ha kunskap om olika betalningsformer.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har viss kännedom om demokratins grundprinciper och värderingar samt kännedom om medborgerliga rättigheter och skyldigheter. Eleven känner i stora drag till det politiska systemet i Sverige och hur några olika samhällsinstitutioner och yrkesområden fungerar. Eleven börjar söka information via tidningar, radio och TV och får därigenom viss förståelse för hur massmedia används som medel för påverkan.

Eleven har någon kännedom om hur miljön påverkas av vårt sätt att leva i vardagen. Eleven har viss insikt i hur man sköter sin privata ekonomi.

BIOLOGI, FYSIK, KEMI

Utbildningen skall skapa intresse för naturvetenskaperna och visa hur de utgör en del av kulturarvet. Naturvetenskaperna har verkat och verkar alltså stimulerande på utvecklingen inom många olika områden som religion, litteratur, konst, och musik. Strävan bör vara att utveckla en förståelse för naturvetenskapernas särart. Till denna hör det empiriska arbetssättet, som därför måste genomsyra undervisningen. Dit hör också den experimentella metoden, som kännetecknar mycket av naturvetenskapen.

Utbildningen skall fördjupa förståelsen för den fysiska omvärlden. Studier i biologi, fysik och kemi ger ökade kunskaper bl. a. om materiens egenskaper och dynamik, om energins flöden, om livets villkor och utveckling och om människan som biologisk varelse. Kunskaper i naturvetenskap och dess tillämpningar skall bidra till ökad handlingsberedskap i samhälls- och vardagsliv.

Många uppgifter ställer idag krav på naturvetenskapligt kunnande hos var och en, inte minst gäller detta miljöfrågorna. Miljöfaktorer som är skadliga för hälsa och välbefinnande uppfattas inte alltid omedelbart av sinnesorganen. Ett viktigt syfte med studier i naturvetenskap är att ge insikter och kunskaper för att underlätta ställningstaganden i miljöfrågor. Studierna bör också bidra till granskning av egna vanor och handlingsmönster för att se om dessa kan förändras för att spara naturresurser och skona miljön.

De naturvetenskapliga studierna skall bidra till att väcka intresse för företeelser i naturen och för olika sätt att förklara dessa. De egna erfarenheterna och reflektion över dessa är en naturlig utgångspunkt för studierna. Undersökningar, diskussioner och slutsatser bör få stort utrymme i undervisningen. Alla sinnen bör engageras och stimuleras och utrymme ges för att gå vidare med egna frågor.

De studerande skall få viss kännedom om den naturvetenskapliga kunskapens utnyttjande och viktiga tillämpningar i ett modernt samhälle samt en fördjupad förståelse för miljö och energifrågor.

Gemensamma mål att sträva mot för biologi, fysik och kemi

Skolan skall i de naturorienterande ämnena sträva efter att eleven känner upptäckandets och experimenterandets glädje och utvecklar sin lust och förmåga att ställa frågor om fenomen i naturen, utvecklar sin omsorg om och respekt för naturen och sitt ansvar för miljön, får kunskap om universums, jordens, livets och människans utveckling, utvecklar kunskaper om energiflödet från solen genom olika naturliga och tekniska system på jorden samt de naturliga kretsloppen.

BIOLOGI

Syfte

Biologi är läran om livet, dess uppkomst, utveckling, former och betingelser. Med utgångspunkt i naturupplevelser och iakttagelser skall studierna i biologi öka förståelsen för livets villkor och sammanhangen i naturen. Utbildningen skall fördjupa kunskaperna om människan som biologisk varelse och om livets evolution.

Biologistudierna intar en central roll då de syftar till att utveckla omsorgen om och respekten för det levande och för naturen. Detta inbegriper att det finns möjligheter att, utifrån ett biologiskt perspektiv, bearbeta miljöfrågor och utforma handlingsmönster som skonar miljön.

Strävan

Skolan skall utöver de mål som är gemensamma för biologi, fysik och kemi sträva mot att eleverna i biologi

utvecklar sina kunskaper om olika livsformer och deras livsbetingelser,

ökar sina kunskaper om människokroppens byggnad och funktion och inser betydelsen av goda hälsovanor.

Karaktär och struktur

Ekosystem

Studier av olika ekosystem ger möjlighet att upptäcka och undersöka förändringar som beror på såväl naturliga variationer som på människans verksamheter. Genom att se miljöfrågorna i ett ekosystemperspektiv får de studerande en konkret grund för att bearbeta dessa.

Biologisk mångfald

Kunskaper om olika livsformer och om variationer i naturen är grundläggande för ett biologiskt tänkande. För förståelsen av effekterna av miljöpåverkan är kunskapen om växters och djurs livsbetingelser nödvändiga. Ett av biologins viktigaste bidrag till bearbetningen av miljöfrågorna är därför att belysa mångfalden av livsformer och hur de är beroende av varandra.

Cellen och livsprocesserna

Förklaringar till flera av de fenomen och funktioner som eleven upplever och iakttar hos sig själv och i omvärlden och som förknippas med begreppet

liv, står att finna i kunskapen om den minsta fungerande levande enheten, cellen. Studierna skall leda till medvetenhet om att det som tillförs cellerna är av avgörande betydelse för organismens hälsa och välbefinnande.

Människan

Biologistudierna skall leda till ökad kännedom om människan som biologisk varelse. Kunskaper om människokroppens olika organ och organsystem och hur de fungerar är grundläggande.

Ett exempel på detta är kunskap om hur födan tas upp i kroppen, hur dess beståndsdelar transporteras till kroppens celler och hur avfalls- och restprodukter utsöndras. Insikt om sambanden mellan skötseln av den egna kroppen och hälsan och välbefinnandet är viktig. Detsamma gäller kunskap om olika funktionshinder samt om villkor och möjligheter i samband med dessa. Eleverna skall också ges insikt om hur droger och gifter, liksom faktorer i arbetsmiljön, kan skada kroppen.

Möjlighet skall ges att, utifrån perspektivet att ta ansvar för sitt liv, tillsammans med andra få diskutera och bearbeta frågor om kärlek, sexualitet och samlevnad. Frågor om homosexualitet skall få en saklig belysning. Kunskap om olika preventivmetoder och deras möjligheter och begränsningar samt om sexuellt överförbar smitta och hur den sprids är i detta sammanhang viktig.

Mål som varje elev ska ha uppnått i slutet av utbildningen

Eleven skall

känna till fotosyntesens och vattnets betydelse för livet på jorden,

kunna ordna djur, växter och ämnen i olika grupper efter egenskap,

veta något om det genetiska arvet samt ha kunskap om sexuallivets biologi och sexuellt överförbar smitta,

känna till grunddragen i livets utveckling samt villkoren för och betydelsen av biologisk mångfald,

ha kännedom om den egna kroppens organ och organsystem och hur de fungerar tillsammans,

ha kunskap om betydelsen av regelbunden motion och goda hälsovanor och ha kunskap om beroendeframkallande medels inverkan på hälsan,

känna till vanliga sjukdomar och funktionshinder.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har någon kännedom om fotosyntesen och dess betydelse för växter och djur samt känner i någon mån till hur våra vardagliga handlingar påverkar miljön. Eleven känner i huvuddrag till livets utveckling på jorden och

det genetiska arvet samt kan med handledning ordna djur och växter efter egenskaper. Eleven har viss kännedom om den egna kroppens organ, sexuallivets biologi och sexuellt överförbar smitta.

Eleven vet att regelbunden motion befrämjar god hälsa och att beroendeframkallande medel inverkar menligt. Eleven känner till symtomen på några vanliga sjukdomar och vet att det finns olika funktionshinder.

FYSIK

Syfte

Syftet med fysik i särvuxutbildningen på grundsnivå är att utveckla kunskaper om fysikaliska begrepp och teorier av betydelse för att förstå och beskriva det vardagliga livets fenomen och företeelser. Fysikämnet har ett särskilt ansvar för energifrågornas behandling i miljöundervisningen.

Strävan

Skolan skall, utöver tidigare angivna gemensamma mål, sträva mot att eleverna i fysik

utvecklar sina kunskaper om tid, rum, materia, tyngd, massa, rörelse och tröghet och om deras inbördes relationer,

utvecklar sina kunskaper om hur ljud, värme och ljus fungerar under vardagliga förhållanden,

utvecklar insikter i elektricitetsläran och magnetismen med anknytning till vardagen,

utvecklar kunskaper om energi och energiformer samt om samhällets energiförsörjning.

Karaktär och struktur

Den klassiska fysiken kan indelas i två av varandra oberoende huvudområden, nämligen *mekanik med akustik och värmelära* samt *elektromagnetism inklusive optik*. Det förra behandlar bl. a. tyngd och tröghet, olika former av rörelse inklusive ljud och ljudvågor samt värmelära. Det senare omfattar elektricitet och magnetism samt elektromagnetisk strålning, framför allt det synliga ljuset och optiken.

Ett för dessa båda områden gemensamt, överbyggande fenomen, som pekar fram mot den moderna fysiken, är energi. Begreppen energi och effekt, energiformer och energispill har också stor betydelse för vardagslivet och för den moderna tekniken. Den moderna fysiken bör behandlas översiktligt och innehållet anpassas till elevernas intresse och förmåga.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av utbildningen

Eleven skall

kunna utföra enklare mätningar av tid, rum, volym, tyngd och rörelse och jämföra dessa sinsemellan,

känna till något om hur värme kan lagras i och överföras mellan olika objekt,

känna till något om hur ljud kan skapas, utbreda sig och dämpas,

känna till hur ljuset utbreder sig, reflekteras, absorberas och bryts,

känna till vad som menas med elektricitet, dess vardagliga användning och risker,

känna till några energiformer samt därmed förenade miljö- och säkerhetsproblem.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven utför med handledning enklare mätningar av tid, rum, volym, tyngd och rörelse och kan med stöd peka på vissa relationer dem emellan.

Eleven har några grundläggande kunskaper om ljus, ljud och värme samt känner till elektricitetens vardagliga användning och risker. Eleven har kännedom om några energiformer och de miljö- och säkerhetsproblem dessa medför.

KEMI

Syfte

Kemin skall ge kunskaper om råvarors omvandling till nya ämnen och förädling till industriella produkter och material samt hur dessa omhändertas efter användning. Utbildningen skall leda till medvetenhet om möjligheterna och fördelarna, men också om riskerna med vårt sätt att utnyttja jordens resurser av bl. a. luft, vatten och mark som bas för jord-, vatten- och skogsbruk. Syftet är att ge eleverna möjligheter att utnyttja de kunskaper kemin ger på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till miljön och det egna resursutnyttjandet.

Strävan

Skolan skall utöver tidigare angivna gemensamma mål sträva efter att eleven i kemi

får kunskap om några grundämnen, kemiska föreningar och kemiskt tekniska produkter av betydelse för vardagslivet,

utvecklar kunskap om omvandlingar och kretslopp samt effekterna av människans ingrepp i dessa förlopp,

med handledning genomföra enkla ofarliga experiment och samtala om resultat och iakttagelser med anknytning till vardagen.

Karaktär och struktur

Kemi är läran om materiens egenskaper, uppbyggnad och reaktioner. Utgångspunkt är vardagen och den närmaste omgivningen. Materiens egenskaper och omvandlingar kan i särvuxutbildningen på grundsnivå främst studeras genom åskådliga modeller, laborationer och praktiskt arbete.

Kemiämnet kan indelas i tre huvudområden, nämligen materiens egenskaper, materiens kemiska reaktioner samt materiens kretslopp och/eller spridning.

Området *materiens egenskaper* belyses bl. a. genom olika försök.

Kemiska reaktioner har stor betydelse i vardagen, i naturen och i alla levande organismer.

Materiens kretslopp och/eller spridning förklaras till stor del av materiens dynamiska natur. Kol, kväve och vatten ingår i naturliga kretslopp. Kunskap om dessa kretslopp är avgörande för att förstå villkoren för jord- och skogsbruk och olika miljöfrågor.

Vatten fungerar som lösningsmedel för en mängd ämnen och vatten liksom luft spelar stor roll som transportmedel vid olika spridningsprocesser. Återanvändning och återvinning är viktiga delar i resurshushållningen.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av utbildningen

Eleven skall

kunna med handledning genomföra enkla, ofarliga kemiska undersökningar och experiment,

känna till viktiga egenskaper hos vattnet och vattnets roll som lösningsmedel och som transportmedel i mark och växter,

känna till egenskaper hos luft och dess betydelse för förbränning.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven genomför med handledning några enkla, ofarliga kemiska undersökningar. Eleven känner till några viktiga egenskaper hos vattnet och hur vattnet löser och transporterar ämnen i mark och växter. Eleven känner till luftens betydelse vid förbränning och några andra processer.

GEOGRAFI

Syfte

Ämnet skall ge en grundläggande referensram av kunskaper om olika platser och områden samt deras belägenhet. Geografen skall ge kunskaper om de geografiska upptäckterna, de skilda natur- och kulturgeografiska miljöerna i världen och om de grundläggande levnadsvillkoren. Detta skall leda till elementära insikter i frågor som gäller mänsklighetens överlevnad. Kunskaper om naturresursernas begränsningar skall utvecklas och strävan skall vara att detta leder till bättre hushållning med befintliga resurser.

Studierna i geografi skall ge insikter i frågor om människors ömsesidiga beroende, lokalt och globalt. Ämnet skall också ge insikter i frågor som rör den ojämna resursfördelningen. I ämnet studeras den mänskliga populationens tillväxt och fördelning över jordytan samt förändringarna av detta. Vidare studeras de mänskliga verksamheternas utbredning och förändringar och hur detta sammanlänkar platser och regioner.

Geografen ger kunskaper om omvärlden och syftar till att stärka rumsuppfattningen. Ämnet skall bidra till att bygga en grund för förståelsen av olika regioners naturbetingade, kulturella, sociala och ekonomiska särart. Dessutom skall geografiämnet främja elevens intresse för att lära känna människors skilda levnadsvillkor. Det bidrar därigenom till en ökad förståelse och respekt för andras kultur, värderingar och sätt att leva.

Strävan

Skolan skall i geografi sträva mot att eleverna

tillägnar sig kunskap om den egna hembygden och utvecklar kunskaper om Sveriges, Nordens och övriga världens geografi samt får förståelse för andra länders kultur och värderingar,

får kännedom om samspelet mellan natur och samhälle, hur naturlandskapet förändras samt om människans ansvar för miljön.

Karaktär och struktur

Geografiämnet handlar om att lära känna världen. Ämnet skall även ge kunskaper om geografiska förutsättningar och konsekvenser av förändringar i natur och samhälle samt om jorden och jordytan, naturgivna processer och effekter av människans verksamhet.

Samspelet mellan människan och hennes omgivning studeras i olika landskap såsom hembygden, olika miljöer och olika länder och utvecklas till att omfatta världen som helhet. Globen är modellen av helheten inom vilken alla studerade landskap har en plats och kartan är ett nödvändigt hjälpmedel i studierna. Ett centralt begrepp är landskap i dess vida betydelse av både natur- och kulturlandskap. Andra begrepp är plats, läge och utbredning.

Kunskaper om olika regioner och områden ger underlag för studiet av huvuddrag och strukturer, t. ex. identifiering av globala klimat- och vegetationszoner, jordbruks- och gruvdistrikt, industriregioner m. m. Begrepp

som avstånd, utrymme och lokalisering är hjälpmedel för att eleven skall få kunskaper som inte bara är knutna till en unik plats och en speciell tid, utan är generella och användbara för kommande tider, i nya situationer och i nya områden.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av utbildningen

Eleven skall

ha kunskaper om världskartan och känna till viktiga namn, läges- och storleksrelationer,

ha kännedom om hur människor lever och arbetar i skilda miljöer samt känna till några olika landskapsbilder,

känna till klimatvariationer och varför vädret varierar med årstiderna.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven kan med stöd orientera sig på världskartan och kan peka ut Sverige och de övriga nordiska länderna. Eleven känner till några olika landskaps typer samt kan med enkla ord redogöra för hur människor lever och arbetar i några skilda miljöer. Eleven har viss kännedom om klimatvariationer och varför vädret varierar med årstiderna.

HISTORIA

Syfte

Undervisningen skall utveckla historiemedvetandet och bidra till att ge ett historiskt perspektiv på tillvaron. Kunskaperna om det förflutna skall fördjupa förståelsen av nutiden.

Historieämnet innefattar en viktig del av den kultur som utbildningen skall föra vidare. Varje kulturkrets och generation definierar det kulturarv man vill överföra till nästa generation utifrån sin tids värderingar och bedömningar. Undervisningen i historia skall bidra till en förstärkning av den kulturella identiteten.

Jämförelsen med den historiska utvecklingen i andra länder bidrar till förståelse av den egna kulturen och av andra människors historiska bakgrund. Samtidigt som undervisningen visar vad som skiljer olika länders historiska bakgrund åt skall den göra tydligt vad som förenar.

Strävan

Skolan skall i historia sträva mot att eleverna

tillägnar sig kunskaper om betydelsefulla historiska händelser, gestalter och epoker i Sverige, Norden och den övriga världen,

förvärvar ett historiemedvetande, som underlättar förståelsen för händelser och skeenden i nutiden och ger en beredskap inför framtiden,

får insikt om olika sätt att framställa historien i bild, musik och litteratur,

utvecklar sin förmåga att själv eller tillsammans med någon skildra förlopp och händelser.

Karaktär och struktur

Undervisningen i historia omfattar inslag av såväl politisk historia som ekonomisk och social historia samt kulturhistoria. Undervisningen skall ge övergripande sammanhang och historisk bakgrund till de olika företeelser som man möter i vardags- och samhällsliv.

Tid och historiemedvetande

Historieämnet är uppbyggt utifrån tiden och historiemedvetandet som överordnande begrepp. Genom kunskaper om huvuddragen i den historiska utvecklingen tillförs bilden av omvärlden en tidsdimension. Kontinuitet, förändring och omvandling är viktiga i detta sammanhang.

Historia skapas varje dag i små och stora sammanhang. Det är väsentligt att historia också uppfattas som ett sätt att se tillvaron i ett tidsperspektiv och därmed också som ett verktyg i förståelsen av andra ämnen och områden. Ämnet skall bidra till en medvetenhet om att vi lever i tidsperspektivet: då – nu – sedan. Alla människor har, tillsammans med sin familj, sin släkt,

sin hembygd och sitt land en historia. Kunskapen om detta ger förståelse för människor och livsvillkor under skilda epoker och därmed referensramar för förståelse av skeenden i nuet och förväntningar inför framtiden.

Ett interkulturellt perspektiv kan belysa skillnader och likheter mellan olika kulturer. Den utgångspunkt som aktuella händelser i nutiden, i elevernas egen historia, i den egna hembygden och det egna landet ger, skall reflekteras mot och berikas av det historiska arvet hos människor som kommer från andra länder. Den kultur som etniska minoriteter i vårt eget land har eller som invandrare har med sig skall tas tillvara i undervisningen så att den främjar tolerans och vidsynthet och motverkar ett etnocentriskt synsätt.

Mängden av historiska fakta är näst intill oändlig. Ett väl genomtänkt urval och en struktur i baskunskaperna är en förutsättning för en meningsfull behandling av ämnet. Studierna får inte bli en fråga om att hinna få en ytlig kunskap om en så stor stoffmängd som möjligt, men ej heller nedslag utan struktur och sammanhang.

Historieundervisningen skall bygga på de studerandes upptäckarglädje och lust att vidga kunskaperna om omvärlden i tiden och rummet. Möjligheterna att göra egna val när det gäller fördjupning och inriktning blir därför av stor betydelse. Detta kan göras exempelvis genom en fördjupad studie kring någon historisk företeelse, ett skeende eller en epok med dess idéer och synsätt. Användning av t. ex. databaser, hembygds museer, tidningar och andra medier, är en naturlig del av historieundervisningen.

En gemensam referensram

Kunskaper om den egna historien, hembygdens historia och grunderna i den svenska och nordiska historien hör till det som alla skall ta del av. Studierna skall ge kunskaper om betydelsefulla epoker, händelser och personer i den svenska och nordiska historien fram till idag med tillbakablickar och jämförelser mot tidigare skeden. Vår tids historia, med dess folkmord, revolutioner, krig och fredssträvanden hör till det som alla skall få en inblick i. Kvinnornas, männens och barnens olika världar är viktiga teman i den sociala och ekonomiska historien som visar hur människor levde, arbetade och skapade förr.

Till den referensram som bör vara gemensam hör särskilt betydelsefulla händelser och förlopp, övergången från bonde- till industrisamhälle och folkrörelsernas historia. Undervisningen får inte stanna vid de yttre händelserna utan måste ta upp hur de konkret påverkat människans vardag och liv.

Dåtid – nutid – framtid

Historieundervisningen ger en bakgrund till nutida politiska, kulturella, ekonomiska och sociala förhållanden och skeenden. Historien får belysning utifrån nutida förhållanden liksom nutiden blir belyst av historien. Undervisningen handlar om vad som påverkat utvecklingen under skilda tidsepoker och om sambanden mellan olika faktorer. Varje tid betraktar företeelser i ljuset av den egna tidens erfarenheter, framtidsutsikter och förhållanden. Förskjutningar i perspektiven sker ständigt och stoffvalet i historia skall

spegla dessa förskjutningar. Undervisningen sätter på så sätt in aktuella frågor i ett historiskt sammanhang. I en tid som vår kan även sådana centrala samhällsfrågor som miljöfrågor mycket väl behandlas i ämnet historia.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av utbildningen

Eleven skall

känna till några viktiga händelser och gestalter i den historiska utvecklingen i Sverige,

ha kännedom om hur människor levde och försörjde sig i några skilda trakter och tider i Sverige och hur industrialiseringen och andra stora omvälvningar har förändrat människors livsvillkor,

kunna reflektera över hur information och propaganda har använts förr och används idag som ett medel för påverkan.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven är orienterad om viktiga skeenden i den svenska historiska utvecklingen samt känner till några betydelsefulla gestalter och händelser.

Eleven förstår vad industrialismen betytt och har viss insikt om folks levnadsvillkor i skilda tider. Eleven känner till hur information och propaganda används för påverkan.

RELIGIONSKUNSKAP

Syfte

Till utbildningens uppgifter hör att ge möjlighet till att skaffa sig kunskaper om och stimulera till reflektioner kring olika religioner och livsåskådningar och sätta dessa kunskaper i relation till egna ställningstaganden. Religionskunskapen skall vidga och fördjupa erfarenhets- och begreppsvärlden, ge möjlighet till att reflektera över religiösa, moraliska och etiska frågor som påverkar förhållandet till medmänniskor och rollen som samhällsmedlem. Studierna skall präglas av respekt för varje människas rätt att ha en egen livsåskådning.

Alla har rätt att få en saklig och allsidig undervisning om religioner och livsåskådningar. Undervisningen i religionskunskap syftar såväl till att öka kunskaper om religioner och livsåskådningar som till att ge möjlighet att arbeta med egna reflektioner och frågor kring existentiella och etiska problem. Undervisningen skall främja en öppen diskussion kring frågor om tros- och livsåskådning och bidra till att möten med människor från olika traditioner och kulturer sker med respekt för vars och ens egenart.

Undervisningen skall ge insikter i olika trosriktningar och utveckla deras känsla för tolerans. Jämförelser mellan religioner ger viktiga bidrag till interkulturell förståelse.

Strävan

Utbildningen skall i religionskunskap sträva mot att eleverna

fördjupar sina kunskaper om kristendomen och dess betydelse för vårt samhälle,

får kännedom om de övriga världsreligionerna samt icke-religiösa livsåskådningar,

fördjupar sin förståelse och respekt för andra människors ställningstaganden i religiösa och etiska frågor och tar avstånd från att människor utsätts för förtryck för sin religions eller livsåskådnings skull.

Karaktär och struktur

Tro och livsåskådning

I olika religioner är begreppet tro centralt. Det kommer till uttryck i andaktsformer, texter och symboler och i ställningstaganden i moraliska och etiska frågor.

Kristendomen har haft och har stor betydelse för enskilda människor och för det svenska samhället. Dess inflytande sträcker sig från kultur, värde- och normsystem, lagstiftning och rättssystem till samhällsmoral, sedvänjor och traditioner. Religionskunskapsämnet skall därför ge kunskaper om bi-

beln, kyrkoåret och den kristna trons föreställningsvärld. Detta skall ge en grund för förståelse av hur svensk och västerländsk kultur och samhällsutveckling påverkats och påverkas av bibeln och kristen tro.

Bland annat som en följd av den ökade invandringen har många människor idag en annan religiös bakgrund än den kristna. I böcker och massmedia möter man olika trosuppfattningar. Även andra världsreligioner än kristendomen är på väg att bli en del av vår kultur, samtidigt som vi blir alltmer medvetna om hur religioner påverkar det världshistoriska skeendet och människor i andra kulturer. Det är därför väsentligt att så väl de stora världsreligionernas trosuppfattningars bärande begrepp som traditioner ingår i undervisningen i religionskunskap. Livstolkningar med agnostisk eller ateistisk innebörd som alternativ till de traditionella religionerna behöver de studerande också få kännedom om.

Etik

Etiska frågor berör varje människa. I konkreta upplevelser möter vi frågor som har med gott och ont, rätt och orätt att göra. Diskussioner kring sådana situationer kan fördjupas med utgångspunkt i etiska regler från olika religioner, t. ex. budorden.

Bearbetning

I dagens svenska samhälle är valet av tro eller livsåskådning inte självklart. För att kunna göra sådana val behöver varje människa bearbeta trosfrågor och existentiella frågor. Undervisningen måste ge stort utrymme åt egna reflektioner.

Varje människa har en mer eller mindre uttalad strävan att finna sammanhangen i tillvaron. Detta kommer till uttryck i traditioner, riter, berättelser, legender och myter. Genom att följa kyrkoårets växlingar kan eleverna fördjupa kunskaperna om bakgrunden till religiösa helger och högtider. Bibeltexter, psalmer och sånger ger uttryck för kristen tro i olika tider.

Undervisningen skall ge tillfälle att diskutera samlevnadsfrågor och därigenom främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Frågor om sexualitet, trohet, äktenskap och föräldraskap kan belysas och kopplas till hur könsrollsmönster påverkar och påverkas av våra vardagliga ställningstaganden. Möjlighet skall ges till att, utifrån egna erfarenheter, diskutera problem och reflektera över samlevnadsfrågor.

I ämnet religionskunskap ställs den vuxna människan inför frågor som rör grundläggande mänskliga rättigheter och respekt för andra. Frågor om människosyn, kulturarv, kulturmöten och relationer mellan människor liksom olika religioners kvinnoyn bör behandlas i undervisningen.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av utbildningen

Eleven skall

kunna reflektera över för dem viktiga livsfrågor och religiösa och etiska frågor,

känna till kristen tro och livsuppfattning med utgångspunkt från bibeln,

ha kunskap om kristna traditioner som de visar sig i kyrkoår, högtider, gudstjänstliv och symboler,

ha kännedom om de stora världsreligionernas tro och livsuppfattning,

känna till grundtankarna i någon icke-religiös livsåskådning.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har viss insikt i religiösa och etiska frågor och är aktiv i enkla diskussioner. Eleven kan beskriva huvuddragen i kristendomen samt känner till innebörden i de kristna högtiderna. Eleven känner till några andra världsreligioner samt har kännedom om någon icke-religiös livsåskådning.

TIMPLAN

Undervisningstid i timmar om 60 minuter för den del av särvux som motsvarar grundsärskolan

SFS 1994: 1463

Svenska eller svenska som andraspråk	795
Engelska	360
Matematik	555
Samhällskunskap	90
Religionskunskap	50
Historia	50
Geografi	70
Fysik	65
Kemi	50
Biologi	90
Totalt	2 175

Gymnasial sär vux

KURSPLANER FÖR KÄRNÄMNINGEN MED KOMMENTARER OCH BETYGSKRITERIER

<i>Ämne</i>	<i>Kurskod</i>
ENGELSKA	EN150
MATEMATIK	MA150
NATURKUNSKAP	NK150
RELIGIONSKUNSKAP	RE150
SAMHÄLLSKUNSKAP	SH150
SVENSKA	SV150

SKOLFS 1994: 21
SKOLFS 1994: 49

Att förbereda för vuxenlivet

Gymnasiesärskolan skall förbereda för ett meningsfullt vuxenliv i arbete, boende och fritid. Kärnämningarna erbjuder många möjligheter att arbeta med områden som förbereder för arbetsliv, aktiv fritid och självständigt boende. Undervisningen ger eleverna möjlighet att pröva sina kunskaper i olika situationer. Ett berikat vuxenliv – inte skolframgång – är målet.

Kunskap är redskap. Många gånger har eleverna kunskaper från skolan men inser inte att dessa kunskaper är användbara i vardagslivet.

I kärnämningarna kan eleverna ställas inför uppgifter från vardagslivet som kan lösas med hjälp av kunskaper. Eleverna får ta ansvar för val av metod samt utförande. Oavsett resultatet kan tillfället utnyttjas till konstruktiv inläring.

Även om undervisningen organiseras på detta sätt kommer eleverna i sitt vuxenliv att möta situationer som är nya. Skolan bör därför ha försett eleverna med modeller för var och hur man kan söka hjälp och råd.

En förutsättning för att eleverna skall tillägna sig och tillämpa sina kunskaper är att de har tilltro till sin egen förmåga. Den övergripande uppgiften för skolan är därför att ge eleverna självförtroende så att de vågar använda sina redskap.

Stora möjligheter finns att anpassa kurserna så att elevernas erfarenheter tas till vara och varje elevs kunskapsutveckling gynnas.

ENGELSKA

Kursplan

Syfte

Den kunskap i det engelska språket som eleverna tidigare tillägnat sig skall fördjupas, vidareutvecklas och efterhand även specialiseras inom den gymnasiala utbildningen. Utbildningen syftar till att eleverna skall nå den nivå av funktionell och allsidig språkfärdighet samt fördjupade kunskaper om engelskspråkiga länder och deras kultur som krävs av medborgare i dagens och morgondagens internationella samhälle.

Ett grundläggande syfte med utbildningen i engelska är att den skall stärka alla elevers vilja och tilltro till sin förmåga att aktivt använda engelska. En strävan i undervisningen skall vara att vidmakthålla och utveckla elevernas lust att lära så att de fortsätter att fördjupa sina språkkunskaper även efter avslutade studier i engelska.

Karaktär och struktur

Språkfärdighet och kunskaper om kultur och samhälle i de länder där engelska talas utgör de centrala delarna av studierna. Olika språkliga aktiviteter – höra, tala, läsa och skriva – ger ämnet dess struktur.

I undervisningen skall eleverna få tillfälle att lära några olika kulturer i den engelskspråkiga världen. Genom studier av skönlitteratur och möten med andra kulturformer skall eleverna få fördjupade kunskaper om hur det engelska språket varierar i olika sammanhang och i skilda länder.

Ett ämnesinnehåll i undervisningen som ligger nära elevernas personliga intresseområden eller anknyter till den studieinriktning de valt ökar elevernas vilja att använda engelska. Eleverna bör kontinuerligt få samtala och redovisa egna reaktioner, synpunkter och tankar samt ta del av och bemöta andras.

Ett led i fördjupningen och specialiseringen av kunskaperna är att eleverna efterhand skall kunna utnyttja engelskspråkig facklitteratur inom det område de inriktar sin utbildning mot.

Mål

Målet för kursen är att ge eleverna en sådan språkfärdighet att de förstår och själva gör sig förstådda på engelska i allmänt förekommande situationer i vardagsliv och arbetsliv. Kursen skall stimulera eleverna att använda engelska. Förmågan att vidmakthålla kommunikationen, trots eventuella formella brister skall tillmätas stor betydelse. Kursen skall fördjupa elevernas kunskaper om engelskspråkiga länder. Kursen skall ge eleverna tilltro till sin egen förmåga att använda engelska.

Efter genomgÅngen kurs skall eleven

förstå talad engelska i vardagssituationer

kunna använda vanligt förekommande fraser

kunna delta i samtal

kunna använda sprÅket muntligt för att berätta om och beskriva företeelser inom egna intresse- och kompetensområden

kunna läsa och förstå enklare texter inom egna intresse- och kompetensområden

ha kÄnnedom om engelskspråkiga lÄnders levnadssätt, kulturer och samhällsförhållanden

kunna använda ordbok och andra hjälpmedel

ha en viss förmåga att planera, genomföra och utvärdera sin egen sprÅkinläring.

Betygskriterier**GodkÄnd**

Eleven arbetar enskilt och med andra, tar visst ansvar för sin inläring och gör, trots viss osÄkerhet, framsteg. Eleven förstår i allmänhet huvuddragen i engelska som talas i inte alltför högt tempo i vardagliga situationer eller inom kÄnda ämnesområden. Eleven deltar aktivt och blir trots formella brister förstådd i samtal kring vardagliga eller vÄlbekanta ämnen. DÅ sprÅkförmågan inte räcker till använder eleven i viss utsträckning andra enklare strategier för att göra sig förstådd.

Eleven läser och förstår mycket enkla och korta texter samt tolkar vissa enkla skyltar och signalord.

Eleven använder med handledning ordbok, uppslagsbok och andra hjälpmedel.

Eleven har någon kÄnnedom om engelskspråkiga lÄnders samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt.

Eleven planerar, genomfÖr och utvärderar med handledning sitt eget arbete.

Kommentar

Engelskundervisningens viktigaste uppgift är att ge eleverna mod och vilja att använda sina sprÅkkunskaper Även om de är begrÄnsade. Den sprÅkliga kompetensen byggs upp genom att sprÅket används för att ta emot och förmedla information. Det vÄsentliga är alltsÅ innehållet i budskapet.

Svenska sprÅket är starkt influerat av engelska ord och uttryck, t.ex. inom idrott och data. Genom massmedia exponeras vi dagligen för engelska i TV-program och musiktexter. Det är viktigt att eleverna får en vana att aktivt lyssna till och uppfatta talad och skriven engelska.

Inblick i förhållanden i engelskspråkiga lÄnder av t.ex. matvanor, traditioner, kultur och levnadssätt kan ge eleverna större motivation att vilja lära sig engelska. Ett förråd av enkla fraser ger eleverna större sÄkerhet och därmed större utbyte vid utlandsresor.

MATEMATIK

SKOLFS 1994: 21
SKOLFS 1994: 49
SKOLFS 1995: 19

Kursplan

Syfte

Matematik är ett nödvändigt verktyg såväl för andra ämnen inom den gymnasiala utbildningen som för ett flertal ämnesområden inom eftergymnasiala studier.

Matematikundervisningen syftar till att ge eleverna tilltro till det egna tänkandet samt till den egna förmågan att lära sig matematik och använda matematik i olika situationer. Undervisningen skall utveckla elevernas nyfikenhet, öppenhet, analytiska förmåga, kreativitet och ihärdighet vid matematisk problemlösning samt förmåga att generalisera, abstrahera och estetiskt fullända lösningar och resultat.

Undervisningen skall sträva efter att eleverna skall få uppleva tillfredsställelsen i att behärska matematiska begrepp och metoder, i att upptäcka mönster och samband och i att lösa problem samt lära sig använda och inse värdet av matematikens symboler och uttrycksätt. Väsentligt är att eleverna lär sig förstå och föra matematiska resonemang, skapa och använda matematiska modeller och kritiskt granska deras förutsättningar, möjligheter och begränsningar samt lär sig redovisa sina tankegångar muntligt och skriftligt.

Eleverna skall få förståelse för att matematiken har sitt historiska ursprung i många äldre kulturer och få inblickar i hur matematiken utvecklats och fortfarande utvecklas samt lära sig att med förtrogenhet och omdöme använda sig av miniräknare och datorer som matematiska verktyg.

Karaktär och struktur

Matematik är ett sätt att undersöka och strukturera teoretiska och praktiska problem. Den är också ett sätt att tänka med inslag av både intuition och logik. Ämnet matematik handlar om att kunna formulera hypoteser, undersöka dem och dra slutsatser samt att kunna övertyga andra om giltigheten i ett resonemang. I den matematiska bevisföringen preciseras några få egenskaper som är intuitivt naturliga och utifrån dessa härleds sedan andra egenskaper och samband.

Matematik är också ett språk som genom sina symboler gör det möjligt att kort och precist uttrycka och logiskt bearbeta komplicerade idéer och påståenden.

Tillgången till nya tekniska hjälpmedel förändrar delvis matematikens innehåll och metoder. Många rutinoperationer, främst av numerisk och grafisk karaktär, kan nu utföras av miniräknare och datorer. Inriktning mot förståelse, analys av hela lösningsprocedurer och kritisk granskning av resultat samt förmåga att dra slutsatser blir viktigare än isolerad färdighets träning.

I en kreativ matematisk problemlösningsprocess berikar olika metoder varandra. Inom matematikämnet utnyttjas algebraiska, numeriska och gra-

fiska metoder – de senare bÅde utan och med hjÄlp av minirÄknare och datorer.

Problemlösning, anvÄndning av matematiska modeller, kommunikation och matematikens idÄhistoria Är fyra viktiga aspekter av Ämnet matematik som skall belysas i undervisningen.

Ämnet matematik i gymnasial utbildning behandlar följande kunskapsområden: aritmetik, geometri, trigonometri, sannolikhetslära, statistik, algebra, funktionslära, differential- och integralkalkyl. Vissa delar ingår redan i matematikkurserna på grundskolenivå och fördjupas sedan i de gymnasiala kurserna. Andra delar krÄver sådana förkunskaper att de kan behandlas först inom senare gymnasiala kurser.

Mål

Målet för kursen Är att ge eleverna sådana matematiska kunskaper som behövs för att tolka information, utföra beräkningar och lösa problem i vardagsliv och arbetsliv. Kursen skall ge eleverna möjlighet att arbeta med matematik på ett undersökande sÄtt och ge tilltro till den egna förmågan att lösa matematiska problem.

Efter genomgÅngen kurs skall eleven

kunna utföra grundläggande rÄkneoperationer med reella tal

kunna vÄlja lämplig berÄkningsmetod och lämpligt hjälpmedel vid numerisk rÄkning

kunna vÄlja lämplig enhet vid problemlösning samt kunna bedöma resultatets rimlighet

kÄnna till begreppen förhållande, procent och promille

kÄnna igen och benÄmna olika geometriska figurer

kunna bestÄmma omkrets, area och volym för tillämpning i vardagliga situationer

förstå tidsangivelser och kunna berÄkna tidsåtgång

kunna avläsa skalor

kunna tolka data i tabeller och diagram

kunna kritiskt granska data från olika kÄllor samt vara medveten om missbruk av statistik.

Betygskriterier

GodkÄnd

Eleven arbetar enskilt och med andra, har viss tilltro till sin förmåga och gör, trots viss osÄkerhet, framsteg. Eleven behandlar med visst stöd enkla och vanliga problemställningar och blir successivt självständig. Eleven utför nödvändiga beräkningar, vÄljer berÄkningsmetod och anvÄnder lämpliga hjälpmedel.

Eleven har kännedom om vad grundenheterna mäter, väljer med stöd lämplig enhet vid problemlösning och bedömer resultatets rimlighet, i enkla praktiska situationer.

Eleven känner igen och benämner vissa matematiska begrepp och symboler och tillämpar för eleven viktiga matematiska lagar i enkla vanliga situationer.

Eleven har god insikt i tidsangivelser och har någon inblick i tidsåtgång.

Eleven anger avläsningspunkten på en skala som mäter t.ex. temperatur, volym, vikt, längd och tid. Eleven identifierar med handledning data i enkla tabeller och diagram samt vågar göra egna rimlighetsbedömningar.

Kommentar

I ämnet matematik ligger tonvikten på förståelse. Tack vare tekniska hjälpmedel kan kraven på färdighetsträning minska och mer vikt läggas vid utveckling av begreppsförståelse och problemlösningsförmåga. Därför blir vana att använda datorer, miniräknare och andra hjälpmedel för färdighetsträning och vid beräkningar väsentlig. Viktigt blir också att eleverna vänjer sig vid att göra överslagsberäkningar samt bedöma rimligheten av ett resultat.

Människor har olika strategier för att lösa matematiska problem. Hellre än att anlita beprövade metoder bör undervisningen stödja elevernas kreativa förmåga.

I massmedia förekommer ofta statistiska undersökningar och slutledningar. Alla elever behöver ha kännedom om hur man tolkar och värderar tillförlitligheten av sådan information. Många ämnen i skolan erbjuder eleverna naturliga tillfällen att använda sina matematiska kunskaper, men det är framför allt viktigt att välja tillämpningar från det aktuella programmet.

NATURKUNSKAP

SKOLFS 1994: 21
SKOLFS 1994: 49

Kursplan

Syfte

Det moderna samhället är i hög grad baserat på naturvetenskap och teknik. Alla de frågor som bygger på kunskap i naturvetenskap kan dock inte överlåtas till specialister. För att medborgarna på saklig grund skall kunna ta ställning till dessa frågor och därmed ha inflytande över samhällets utformning krävs att alla har en naturvetenskaplig kompetens. Särskilt miljöfrågorna – ofta komplexa och mångfasetterade – ställer krav på brett naturvetenskapligt kunnande.

Syftet med den gymnasiala utbildningen i ämnet naturkunskap är att eleverna skall fördjupa och bredda sina kunskaper och kunna studera mer komplexa samband. Ämnet skall också ge generella insikter i hur kunskaper i naturvetenskap skapas, bearbetas, förmedlas och värderas.

Eleverna skall också få möjlighet att fördjupa sina kunskaper om naturvetenskapliga samband och fenomen och därmed förstå att naturvetenskapliga beskrivningar och förklaringar bygger på ett modelltänkande.

En strävan i undervisningen skall också vara att eleverna genom egna experiment och undersökningar får insikt i naturvetenskapligt arbetssätt och därmed kan förstå hur människans världsbild har förändrats genom växelverkan mellan empiri och teori.

Genom undervisningen i ämnet naturkunskap skall eleverna utveckla sin förmåga att på naturvetenskaplig grund ta ställning till den egna livsföringen och till miljö- och resursfrågor.

Karaktär och struktur

Naturkunskap är ett tvärvetenskapligt ämne där naturvetenskapliga frågeställningar kan studeras ur flera perspektiv. Strukturen är inte entydigt given men ämnet handlar ytterst om materia, energi och liv, dvs. att förklara den fysiska omvärlden.

Stor vikt skall läggas vid olika samhällstillämpningar.

Undervisningen i naturkunskap skall utformas så, att elevernas intresse för och vetgirighet inom det naturvetenskapliga området ökar och att eleverna utvecklar sin förmåga att söka och tillgodogöra sig naturvetenskaplig information.

Mål

Målet för kursen är att ge eleverna de kunskaper som krävs för att förstå och ta ställning till miljöfrågor och till energi- och resursfrågor. Kursen skall ge eleverna förståelse för varje individs betydelse i ekosystemet. Kursen skall ge eleverna möjlighet att umgås med djur och natur. Observationer, experiment och fältstudier skall utgöra en bas för kunskapsinhämtandet.

Efter genomgången kurs skall eleven

uppträda på ett miljömedvetet sätt

känna till hur man experimentellt undersöker olika fenomen i naturen

känna till ekosystems strukturer och dynamik samt inse följderna av störningar som kan drabba ekosystem

kunna ge exempel på naturliga kretslopp och hur människans agerande kan påverka dem

känna till både naturliga och av människan skapade energiflöden

känna till hur vi kan påverka miljön, speciellt inom den egna yrkesverksamheten

känna till lokala och globala miljöproblem samt kunna diskutera åtgärder för att lösa uppkomna problem

känna till människokroppens biologiska funktioner

ha fördjupat sina kunskaper i praktisk växtodling

ha fördjupat sina kunskaper i djurs behov av omvårdnad samt ha deltagit i skötseln av något djur.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven arbetar experimentellt och beskriver resultatet av en väl definierad uppgift. Eleven känner till något om olika företeelser i naturen, hur de är beroende av varandra och hur de påverkas av människan. Eleven känner till några av människokroppens biologiska funktioner. Eleven har erfarenhet av växtodling och skötsel av något djur.

Eleven hämtar stimulans ur naturupplevelser och har fördjupat sin förmåga att uppträda på ett miljömedvetet sätt.

Kommentar

Ekologi och miljöfrågor betonas i ämnet naturkunskap. Viktigt är att få eleverna att inse att det personliga agerandet i vardagslivet påverkar miljön. Eleverna får genom undervisningen i naturkunskap möjlighet att bli medvetna om att det finns miljövänliga produkter och åtgärder för energibesparing. Inom vissa program skall eleverna även kunna hantera miljöfarliga ämnen som används i branschen. Rika möjligheter finns här till samarbete med yrkesämnen och med arbetslivet. Då kan t.ex. personal som arbetar på miljö- och hälsoskyddskontor eller sopstationer vara en resurs.

Genom praktiska naturstudier kan eleverna få insikt i hur känsligt ett ekosystem är. Naturupplevelser påverkar alla människor positivt och alla människor har tillgång till någon form av natur. Det gäller för skolan att hjälpa eleverna att hitta just den typ av natur som eleverna uppskattar, allt från skog, hav och park till krukväxter.

Att delta i skötsel av djur kan ge eleverna fördjupade biologiska kunskaper och tränar förmågan att ta ansvar. Ett speciellt djurintresse kan ge sociala kontakter på fritiden genom medlemskap i någon förening eller klubb, t.ex. akvariefiskförening, fältbiologerna eller ridklubb.

RELIGIONSKUNSKAP

SKOLFS 1994: 21
SKOLFS 1994:49

Kursplan

Syfte

Syftet med undervisningen i religionskunskap är att eleverna skall möta religioner och livsåskådningar utifrån olika infallsvinklar. Eleverna skall få vidga och fördjupa sin erfarenhets- och begreppsvärld och stimuleras att reflektera över religiösa, etiska och moraliska frågor och över vad det innebär att ta ansvar som medmänniska och samhällsmedlem.

Undervisningen skall fördjupa elevernas kunskaper om kristendomen och övriga religioner och livsåskådningar. Genom möten med människor från olika traditioner, kulturer och religiösa seder skall eleverna fördjupa sin inlevelse i, förståelse och respekt för andra människor. På så sätt främjas tolerans. Eleverna får härigenom en beredskap för att motverka att människor utsätts för förtryck för sin religions eller livsåskådnings skull.

Undervisningen i religionskunskap skall bidra till att eleverna mer och mer upptäcker det meningsfulla och intressanta i att studera religion, livsåskådning och etik. Eleverna skall öppet få diskutera tros- och livsåskådningsfrågor och stimuleras till egna reflektioner och ställningstaganden i livsåskådningsfrågor.

Karaktär och struktur

Att arbeta med frågor om livets mening och att bilda sig en egen uppfattning är led i människans strävan att utveckla en egen identitet. Detta kräver dels kunskaper om innehåll och funktion i olika religioner och livsåskådningar, dels kunskaper om hur den egna inställningen till religion och livsåskådning byggs upp. Därför har studierna i religionskunskap både en innehållslig och en existentiell sida, som inte får skiljas från varandra.

Människan behöver mönster med vars hjälp hon kan tolka tillvaron och finna mening och innehåll i den. Sådana mönster och tolkningar kommer till uttryck i religioner och livsåskådningar av olika slag som tar ställning till frågor om gudstro, verklighetsuppfattning och människosyn. Det är den innehållsliga sidan av livsåskådningsbildningen.

Att utveckla en livsåskådning är en process som pågår hela livet. Det handlar om hur man söker, prövar, värderar, tar ställning och omvärderar. Denna process pågår, mer eller mindre medvetet, hos alla människor, i alla tider och i alla åldrar. Det är livsåskådningsbildningens existentiella sida. Kunskap om hur denna process fungerar är därför en naturlig del av utbildningen i skolan. Eleverna skall få möjlighet att utveckla och fördjupa sina kunskaper och reflektioner om religiösa, etiska och existentiella problemställningar som grund för ett eget ställningstagande.

På gymnasial nivå innefattar det innehållsliga perspektivet ett studium av religioner och livsåskådningar utifrån t.ex. historiska, institutionella, kulturella, religiösa och etiska perspektiv. Eleverna skall fördjupa sina kunskaper om kristen tro och kristna värderingar för att förstå kristendomens betydelse för kultur, etik och samhällsutveckling i Sverige förr och nu.

Mötet mellan olika religioner och livsÅskÅdningar År också en viktig dimension i undervisningen i religionskunskap. Genom detta mÖte erhÅller eleverna kunskaper som mÖjliggÖr fÖrdjupad analys av olika religioners och livsÅskÅdningars trosinnehÅll, vÄrderingar och uttrycksformer utifrÅn ett innehÅllsligt och ett existentiellt perspektiv.

Mål

Målet fÖr kursen År att ge eleverna ökade kunskaper om och fÖrstÅelse fÖr de olika religionernas och livsÅskÅdningarnas tolkning av liv och omvÄrld. Kursen skall erbjuda eleverna mÖjlighet att studera olika frÅgeställningar i ett historiskt och ett nutida perspektiv. Kursen skall ge eleverna mÖjlighet att vÄga olika handlingsalternativ mot varandra och ge övning i att ta ställning, samt mÖjlighet att reflektera över existentiella och etiska frÅgor. Kursen skall ge eleverna mÖjlighet att reflektera över sin egen livsÅskÅdning, samt öka sin sjÄlvinsikt och lägga grunden till ett realistiskt sjÄlvförtroende.

Efter genomgÅngen kurs skall eleven

kunna fÖrstÅ innebörden av demokratins grundläggande vÄrden samt ha börjat bearbeta sin personliga inställning till dessa

kÄnna till kristendomens liksom andra vÄrldsreligioners och livsÅskÅdningars huvudtankar, vÄrderingar, traditioner och uttrycksformer

visa fÖrstÅelse fÖr hur människors religioner och livsÅskÅdningar kan ta sig uttryck i deras sÄtt att tänka och handla

kunna reflektera över och diskutera kring existentiella frÅgor och med respekt fÖr andra människors uppfattning kunna motivera en egen ståndpunkt.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven År aktiv i enkla och vanliga diskussioner kring existentiella frÅgor inom tro, etik och livsÅskÅdning.

Eleven kan med handledning skilja mellan kristendomens och andra vÄrldsreligioners och livsÅskÅdningars huvudtankar och uttryckssÄtt. Eleven uttrycker viss tolerans gentemot andra synsÄtt.

Eleven motiverar med stöd egna ställningstaganden i vissa fÖr eleven viktiga frÅgor. Eleven har viss inblick i hur de egna vÄrderingarna kan pÅverka samhället.

Kommentar

Kunskap om olika trosuppfattningar och livsÅskÅdningar År grunden fÖr att eleverna skall kunna fÖrstÅ och respektera andra människors tro. Det kan också vara en utgångspunkt fÖr att skaffa sig en egen livsÅskÅdning.

Ett historiskt perspektiv kan stÄrka fÖrstÅelsen fÖr religion och livsÅskÅdning. NÄr man t.ex. behandlar judiska traditioner kan det vara lämpligt att

ta upp det judiska folkets historia. I samband med allmänna val kan demokratins uppkomst och utveckling behandlas.

Undervisningen i religionskunskapen ger tillfälle att arbeta med frågor om livets mening. Där kan man utgå från elevernas egna tankar och funderingar över sin existens. Det är viktigt att i undervisningen ta till vara den resurs varje individ representerar.

Människors situation i samhället är beroende av samhällets etiska normer. Därför är det särskilt viktigt att föra diskussioner om människovärde, solidaritet, moral och etik.

SAMHÄLLSKUNSKAP

SKOLFS 1994:21
SKOLFS 1994:49

Kursplan

Syfte

Studierna i samhällskunskap i gymnasial utbildning skall fördjupa elevernas kunskaper om nutida samhällsförhållanden och samhällsfrågor, ge eleverna ökade förutsättningar att delta aktivt i samhällslivet och ge dem beredskap att hantera förändringar i samhället.

Undervisningen i samhällskunskap skall utveckla elevernas fÄrdigheter att inhÄmta, sammanstÄlla och bearbeta kunskaper om samhället. Dessutom skall undervisningen utveckla elevernas förmåga att göra bedömingar, uttrycka ståndpunkter och förmåga att på olika sÄtt presentera resultatet. Ämnet skall vidare bidra till att eleverna utvecklar en egen samhällsuppfattning och ge en god grund för fortsatta studier.

Undervisningens syfte är att ge eleverna sådana kunskaper att de kan skilja på fakta och värderingar Även i komplicerade samhällsfrågor, förstå bakgrunden till dessa värderingar och hur de uppstått samt göra egna ställningstaganden.

Studierna bör ge eleverna möjlighet att sÄtta in utvecklingen av det svenska samhället i ett globalt perspektiv, både i nutid och i historisk belysning.

Karaktär och struktur

Undervisningen i samhällskunskap skall på ett systematiskt sÄtt stödja och utveckla elevernas förmåga att bearbeta och analysera viktiga samhällsförhållanden och samhällsfrågor. För att eleverna skall kunna göra en sådan analys och ta ställning till den kommande utvecklingen krÄvs kunskaper om den historiska utvecklingen. Undervisningen skall dÄrför bidra till att eleverna tillÄgnar sig ett historiskt perspektiv och förstår det förflutnas betydelse för nuet. Viktigt är insikter om samspelet mellan samhälle och natur i ett utvecklingsperspektiv.

Ämnet samhällskunskap spänner över stora kunskapsområden. Sådana kunskapsområden är

demokratins innehåll och uttryckssÄtt

samhällets organisation utifrån politiska, sociala, ekonomiska, kulturella, religiösa och rumsliga aspekter

individens och gruppernas skilda livsvillkor

arbetsliv och sociala förhållanden

frågor kring kulturarv, identitet, kulturmöten och kulturkonflikter

internationella förhållanden, internationell utveckling, samlevnad och konflikt

samspelet mellan samhälle och natur och därmed sammanhängande överlevnadsfrågor.

Dessa kunskapsområden rymmer många samhällsfrågor, som kan bilda utgångspunkt för studier och analys. En och samma samhällsfråga berör ofta flera av dessa kunskapsområden. Jämförelsen mellan svenska och utländska förhållanden är en viktig del av ämnet. Studierna skall utveckla elevernas förmåga att förstå alltmer av internationella relationer – ur ekonomiska, sociala, politiska och kulturella aspekter – och orsaker till internationella konflikter, innebörd och effekter av fredssträvanden, internationell samverkan på olika områden samt säkerhetspolitiska och folkrättsliga frågeställningar. Undervisningen i samhällskunskap skall sätta in samhällsfrågorna i ett såväl globalt som nationellt och regionalt/lokalt sammanhang och samtidigt belysa sociala frågor på grupp- och individnivå.

Vid bearbetning och analys av samhällsfrågor är det viktigt att framhäva att olika utgångspunkter, perspektiv och ideologier ger skilda sätt att se på samhället och samhällsutvecklingen. Val av perspektiv och urval av fakta präglas alltid av värderingar. Undervisningen skall ge goda kunskaper om dessa värderingar, deras historiska ursprung såväl som samtida uttryck. Eleverna skall bli medvetna om sina egna och andras värderingar och deras konsekvenser.

I det moderna samhället kommer information om olika företeelser ofta från olika källor och genom många olika medier. Att sovra och värdera budskap utifrån kunskap om källornas art och de olika mediernas begränsningar är en viktig del i analysen. Det är väsentligt att i samhällskunskap ha ett pluralistiskt betraktelsesätt, vilket innebär att eleverna skall se samhällsfrågorna utifrån olika perspektiv.

Mål

Målet för kursen är att ge eleverna möjlighet att fördjupa och praktisera sina kunskaper, utifrån studier av skilda samhällsfrågor som anknyter till egna erfarenheter, behov och intressen. Kursen skall ge eleverna möjlighet att reflektera över, analysera och även presentera några samhällsfrågor för bättre förståelse av den komplexa verklighet vi lever i. Kursen skall bidra till att eleverna får förtrogenhet med ett demokratiskt arbetssätt och med någon samhällsfråga som är särskilt inriktad mot det program eleverna valt.

Efter genomgången kurs skall eleven

utveckla kunskaper om sambandet mellan individ och samhälle

ha kunskap om att människor har olika synsätt på samhällsfrågor

ha kännedom om hur olika värderingar och idéer styr människors handlande och hur dessa värderingar och idéer har uppstått

ha kunskap om hur det svenska samhället har utvecklats, i synnerhet under det senaste århundradet

ha kännedom om olika samhällsstrukturer och hur dessa vuxit fram

vara väl förtrogen med sitt närsamhälle

ha utvecklat sin förmåga att använda olika kommunikationsmedel

vara orienterad i aktuella frÄgor genom att kunna anvÄnda information frÄn olika nyhetsmedia

förstå vad som pÄverkar den egna livssituationen och utveckla fÖrmÄga till inlevelse i andra mÄnniskors situation.

Betygskriterier

GodkÄnd

Eleven har nÄgon kÄnnedom om det svenska samhället och olika samhÄllsstrukturer bl.a. sett ur ett historiskt perspektiv. I studiet av skilda samhÄllsfrÄgor har eleven tillÄgnat sig demokratiska vÄrderingar och förståelse för sambandet mellan individ och samhälle.

Eleven har Även kÄnnedom om sambandet mellan vÄrderingar och mÄnniskors handlanden.

Eleven har viss vana att informera sig i aktuella frÄgor, framför allt frÄgor rörande det egna vardagslivet. Eleven Är aktiv och rörlig i sitt nÄrsamhälle inom sÄdana omrÄden som frÄmjar kontakt med andra mÄnniskor och eleven pÄverkar den egna livssituationen i vardagliga kÄnda situationer.

Kommentar

Undervisningen i samhÄllskunskap ger kunskap om hur vÄrt samhälle ser ut och fungerar och förståelse för att samhället stÄndigt förÄndras. Eleverna ges tillfÄlle att bli medvetna om att samhället bebos av mÄnniskor som mÄnga gÄnger har olika synsätt pÄ samhÄllsfrÄgor.

Dagens samhälle Är mÄngkulturellt. Det stÄller ökade krav pÄ förståelse för och hänsynstagande till oliktÄnkande medmÄnniskor. Att förhindra frÄmlingsfientlighet mÄste ses som en viktig uppgift för skolan. Kunskap om andra kulturer kan dÄrför ingÄ sÄvÄl i Ämnet samhÄllskunskap som i Ämnet religionskunskap.

Att kunna kommunicera blir allt viktigare i vÄrt samhälle. I dagens tekniska samhälle Är det nödvÄndigt att kunna sÄnda och ta emot meddelanden t.ex. via telefon, telefonsvarare, fax, telegram och dator. Eleverna bÖr ocksÄ ges tillfÄlle att bli fÖrtroigna med de fysiska transportmedel som de har behov av i sitt dagliga liv.

Undervisningen i samhÄllskunskap ger goda mÖjligheter att ta upp och lÄra eleverna diskutera arbetslivsfrÄgor som Är relevanta för det aktuella programmet.

Kursplan

Syfte

Det övergripande syftet med undervisningen i svenska i gymnasial utbildning är att eleverna skall öka sin förmåga att tala, läsa och skriva svenska och att de skall öka sina kunskaper om litteraturen. De skall utveckla sin förmåga att använda språket för att främja sin personliga utveckling och på så sätt skaffa sig nödvändig beredskap för livslångt lärande, yrkesverksamhet och samhällsliv.

Strävan i undervisningen skall vara att göra eleverna medvetna om att språket öppnar nya perspektiv och gör världen mer begriplig. Med språkets hjälp föds och skapas insikt om världen och kulturarvet. Språket ger människan möjlighet att skapa och uttrycka den egna identiteten i relation till omvärlden. Språket ger oss möjligheter att växa och mogna.

Skolan och särskilt undervisningen i svenska har ett ansvar för att hjälpa alla elever med deras språkutveckling och därmed deras förmåga att tänka och lära. Därvid måste undervisningen utgå från elevens egna förutsättningar och erfarenheter. Språket skall fungera som ett nödvändigt redskap för kommunikation och för studier. Det måste ständigt utforskas och erövrats av var och en på sitt sätt, efter sina behov och sin förmåga under hela livet.

Undervisningen i svenska skall sträva efter att eleverna utvecklar lust och förmåga att läsa skönlitteratur från olika tider och kulturer, så att de blir förtrogna med olika författarskap och genrer och stimuleras till att söka sig till skönlitteraturen som en källa till kunskap och glädje. Skönlitteraturen skall bidra till att göra eleverna förtrogna med grundläggande demokratiska, humanistiska och etiska värden. Den skall utveckla deras förmåga att sätta in sig själva i ett kulturellt och historiskt sammanhang. På så sätt skall eleverna få möjlighet att fördjupa såväl sin förståelse för människor från andra kulturer och andra levnadsförhållanden som sin förmåga att reflektera över och förstå förändringar i kultur och samhälle.

Karaktär och struktur

Det svenska språket som det talas, läses och skrivs är det centrala i undervisningen i svenska. Eleverna skall i svenskundervisningen utveckla, bredda och fördjupa sin läs- och skrivförmåga, sin förmåga att tala och samtala samt förmågan att lyssna och uppfatta.

Elever med bristande kunskaper i svenska måste lära sig språket under andra betingelser än vad som gäller för elever som behärskar svenska väl. Dessa elever skall få en undervisning i ämnet som är anpassad till deras behov.

För hörselskadade och döva gäller särskilda förutsättningar.

Språk och litteratur är ämnets huvudsakliga innehåll.

Varje elev skall i sina svenskstudier aktivt arbeta med att tillgodogöra sig

och skapa texter. Med texter avses allt frÅn skÅnlitteratur, saklitteratur och elevernas egna texter, till litterÄra uttryck fÅrmedlade via etermedier, dagspress, teater, film m.m. Arbetet skall bidra till elevens sprÅkutveckling och till att utveckla fÅrmÅgan att tolka, reflektera Åver och kritiskt granska olika typer av text.

FÅr att frÄmja inlÄrningen behÅver eleverna fÅ kunskap om de teorier och fakta som finns om lÄs- och skrivinlÄrning, talekonsten och konsten att lyssna. LikasÅ bÅr de fÅ prÅva pÅ olika konstnÄrliga och estetiska uttryck inom Ämnets ram.

Ämnets olika delar skall vÄvas samman till en helhet och tillsammans utveckla ett fÅrdjudat sprÅkmedvetande hos eleverna. De skall fÅ stÅrre fÅrtrogenhet med, fÅrstÅelse av och kunskap om litteratur. I undervisningen integreras sprÅkliga aspekter med litterÄra och sprÅkteoretiska. Att lÄsa, skriva, tala, och lyssna blir meningsfullt nÄr eleverna fÅr svar pÅ frÅgor om sig sjÄlva och sina relationer till andra, till historien, till nutiden eller till framtiden.

MÅl

MÅlet fÅr kursen Är att ge sÅdana kunskaper i tal och skrift att eleverna kan anvÄnda sprÅket fÅr begreppsbildning, tÄnkande, lÄrande, kommunikation och egen personlig utveckling. Kursen skall ge eleverna mÅjligheter att lÄsa, samtala och skriva om litteratur. Kursen skall Åka elevernas fÅrmÅga att anvÄnda sprÅket och litteraturen i situationer som fÅrbereder fÅr arbetsliv, sjÄlvstÄndigt boende och aktiv fritid. Kursen skall ge eleverna tilltro till sin fÅrmÅga att anvÄnda sprÅket.

Efter genomgÅngen kurs skall eleven

kunna finna och uppskatta litteratur som ger lÄsglÄdje samt kunna fÅrmedla sina upplevelser

kunna fÅrmedla iakttagelser, kunskaper, erfarenheter och Åsikter

kunna anvÄnda sprÅket och tillÄmpa grundlÄggande regler

kunna anvÄnda skrivandet som ett medel fÅr tÄnkande, lÄrande och kommunikation

kunna anvÄnda datorer och andra elektroniska medier fÅr sprÅklig produktion och kommunikation samt fÅr kunskapsinhämtande

kunna fÅlja en arbetsbeskrivning samt fÅrstÅ och anvÄnda den valda studieinriktningens facksprÅk

kunna uppmÄrksamma och tillgodogÅra sig olika slag av information

kunna samtala om bilder och texter i olika medier och kritiskt granska deras innehÅll och budskap

kunna delta i samtal och diskussioner, framfÅra egna argument och lyssna till andras.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven arbetar aktivt, gör framsteg i sin språkutveckling och visar tilltro till sin förmåga att kommunicera.

Eleven uttrycker åsikter, erfarenheter, iakttagelser och kunskaper, deltar i samtal och diskussioner samt tillämpar hjälpligt regler för språkets bruk och byggnad.

Eleven uppmärksammar viss information och kan med handledning göra jämförelser och iakttagelser vad gäller innehåll och budskap. Eleven använder skrivandet för inläring och enkel kommunikation samt kan skriva sin namnteckning. För språklig kommunikation och kunskapsinhämtande använder eleven med handledning ordbehandlingsprogram och elektroniska medier.

Eleven finner och tillgodogör sig litteratur i någon form.

Eleven följer en enkel skriftlig arbetsbeskrivning samt känner till de vanligaste fackuttrycken inom vald studieinriktning.

Kommentar

Språkutveckling pågår ständigt och i alla sammanhang och är därför en angelägenhet för alla som arbetar i skolan, men huvudansvaret för elevernas språkutveckling och allsidiga språkträning ligger på läraren i svenska. Samverkan och samplanering bör ske så långt det är möjligt. Varje ämne erbjuder eleverna naturliga tillfällen att fördjupa och befästa sina språkkunskaper och att använda språket såväl i tal som skrift, t.ex. genom att återge en text, redovisa en arbetsuppgift, söka fakta eller formulera tankar och känslor. Detta ger också det naturliga sammanhang där eleverna kan tillägna sig det valda programmets fackuttryck och fackspråk.

I ämnet svenska bör upplevelsen av litteratur ha en central roll. Litteraturupplevelser kan ske på flera sätt, t. ex. genom egen läsning, genom att lyssna till högläsning eller talböcker eller att se film eller video. Eleverna behöver hjälp att hitta litteratur som är språkligt tillgänglig och som stimulerar elevernas egna intressen. Upplevelse av litteratur kan ge eleverna möjligheter att få självinsikt genom att känna igen och identifiera, men också till nya upplevelser och erfarenheter. Med hjälp av litteraturen kan eleverna utveckla en förståelse för andra människor och deras livsvillkor, men framför allt kan litteraturen berika deras egen fritid.

Tekniska hjälpmedel som datorer gynnar elevernas språkutveckling, språkträning och språkliga skapande.

SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

Syfte

Syftet med ämnet svenska som andraspråk är att elever med ett annat modersmål än svenska skall få möjligheter att utveckla god förmåga att kommunicera munligt och skriftligt på svenska i utbildning, samhällsliv och arbetsliv. Undervisningen skall stödja den speciella inlärningsprocess som tillägnandet av ett andraspråk innebär och därmed hjälpa eleverna till en mycket vid och varierad språkutveckling. Eleverna skall genom undervisningen lära sig att använda skrivandet för att tänka och lära. Litteraturläsningen skall – utöver att vara en källa till glädje, personlig utveckling och tillfredsställelse – öka elevernas medvetenhet om den betydelse skönlitteraturen har för språkutveckling och kulturförståelse.

För elever som har ett annat modersmål än svenska är undervisningen i svenska som andraspråk inte bara en väg till allt bättre språkbehärskning och språkutveckling utan den fördjupar också elevernas förståelse av livet i Sverige. Varierande aspekter på samhällsliv och kultur skall därför återkommande integreras i språkundervisningen, så att eleverna blir alltmer delaktiga i de förhållningssätt och de traditioner som kännetecknar det land som de nu bor i. Genom undervisning i svenska som andraspråk skall eleverna få så goda kunskaper i svenska så att de med fullt utbyte kan tillgodogöra sig undervisningen i andra ämnen.

Inlärnigen av ett nytt språk är en långsiktig process som fortsätter även efter det att eleven avslutat sina studier. Undervisningen i svenska som andraspråk skall därför syfta till att eleverna tillägnar sig metoder och verktyg för andraspråksinlärnning så att de själva kan ta ansvar för att vidareutveckla sitt språk för att uppnå förstaspråksnivå i svenska.

Karaktär och struktur

Undervisningen i svenska som andraspråk karaktäriseras av att inlärnigen av språket sker i det land där språket talas. Den omgivande svenskspråkiga miljön är en outtömlig resurs i undervisningen. Med omgivningens talade och skrivna svenska som utgångspunkt skall eleverna få möjligheter att utveckla goda inlärningsstrategier, så att de fortlöpande kan utveckla sina kunskaper i svenska.

Ämnets huvudsakliga innehåll gäller språk och språkutveckling. De språkliga aktiviteterna att lyssna, tala, läsa och skriva på svenska ger kursen i svenska som andraspråk dess struktur. Undervisningen präglas av elevernas behov av att kunna kommunicera på svenska i olika sammanhang. I högre grad än elever med svenska som modersmål behöver de lyssna, medvetet bygga upp ett mycket rikt ordförråd, öka sin förståelse av grundläggande begrepp samt öva uttal och strukturer.

Studiet av svensk text i vid bemärkelse, där även film, etermedier etc. ingår, skall bidra till att vidga elevernas kunskaper om svensk kultur och svenskt samhällsliv. Elevernas egna erfarenheter och jämförelser med ursprungslandets kulturella och samhälleliga förhållanden är en utgångspunkt i undervisningen.

Mål

Målet för kursen är att eleverna tillägnar sig en sådan språkfärdighet i tal och skrift att de förstår och själva gör sig förstådda på svenska i allmänt förekommande situationer. Eleverna skall få tillämpa, bredda och fördjupa sina kunskaper enligt studieinriktning och behov. Litteraturläsning skall vara en källa till kunskap och personlig utveckling samt utgöra en grund för ord- och begreppsinsläring. Kursen skall öka elevernas tilltro till sin egna förmåga att använda svenska.

Efter genomgången kurs skall eleven

våga och kunna använda språket för muntlig och skriftlig kommunikation i olika sociala sammanhang,

kunna beskriva sina erfarenheter av sin kultur och jämföra med den svenska kulturen,

kunna med tydligt uttal och god språkbehandling delta i olika former av muntlig framställning samt ge uttryck för egna tankar och känslor,

kunna tillämpa vanliga regler för skriftspråket och vanliga regler för stavning samt kunna använda skrivandet för att tänka och lära,

kunna följa en arbetsbeskrivning samt ha viss insikt i den valda studieinriktningens fackspråk,

vara van att använda ordböcker, datorer och andra hjälpmedel,

kunna uppmärksamma och kunna tillgodogöra sig det viktigaste innehållet i olika slag av information,

kunna finna och uppskatta litteratur som ger läsglädje samt kunna förmedla sina upplevelser av det lästa.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven arbetar aktivt, gör framsteg i sin språkutveckling och visar tilltro till sin förmåga att kommunicera.

Eleven beskriver erfarenheter, förmedlar upplevelser samt ger uttryck för egna tankar och känslor. Eleven kan göra jämförelser mellan förhållanden i Sverige och ursprungslandet.

Eleven deltar i samtal och diskussioner samt tillämpar då de vanligaste reglerna för språkets bruk och byggnad. Eleven använder med relativt god språkbehandling skrivandet för inläring och kommunikation.

För språklig kommunikation och kunskapsinhämtande använder eleven med handledning ordbehandlingsprogram, elektroniska medier och andra hjälpmedel. Eleven förstår huvudinnehållet i olika slag av information samt finner och tillgodogör sig litteratur i någon form. Eleven följer en enkel arbetsbeskrivning samt känner igen de vanligaste fackuttrycken inom vald studieinriktning.

TIMPLAN

Undervisningstid i timmar om 60 minuter f6r de fyraÄriga nationella och specialutformade programmen i gymnasiesÄrskolan

<u>Ämnen:</u>		SFS 1994: 741
Svenska eller svenska som andraspråk	200	
Engelska	110	
Matematik	150	
Samhällskunskap		
Religionskunskap	170	
Naturkunskap		
Idrott och hälsa	280	
Estetisk verksamhet	70	
YrkesÄmnen	2 200	
Individuella val	290	
Lokalt tillÄgg	130	
Totalt	3 600	

Timplanen anger riktvÄrden f6r undervisningens omfattning. Timplanen fÄr 6verskridas och underskridas beroende pÄ hur mycket undervisning eleverna beh6ver f6r att uppnÄ de kunskaper som anges i respektive kursplan

Idrott och hälsa respektive estetisk verksamhet Är kÄrnÄmnen i gymnasiesÄrskolan men inte i gymnasial sÄrvux. Beträffande yrkesÄmnen se respektive programhÄfte.

Särvoxhäftet innehåller kursplaner och betygskriterier för den del av särvox som motsvarar träningskolan och grundsärskolan. Dessutom finns kärnämnen för gymnasial särvox. Kursplaner till övriga gymnasiala kurser får man söka i respektive programhäfte.

De nationella program som hittills utkommit är

- Gysär 1995: 1 Gymnasiesärskolans Hotell- och restaurangprogram
- Gysär 1995: 2 Gymnasiesärskolans Industriprogram
- Gysär 1995: 3 Gymnasiesärskolans Fordonsprogram
- Gysär 1995: 4 Gymnasiesärskolans Handels- och administrationsprogram
- Gysär 1995: 5 Gymnasiesärskolans Medieprogram
- Gysär 1995: 6 Gymnasiesärskolans Naturbruksprogram

Alla programhäften innehåller nu programpresentation, programmål, kursöversikt, timplan och kursplaner för kärnämnen och yrkesämnen med betygskriterier.

Under försommaren 1995 utkommer också

- Gysär 1995: 8 Gymnasiesärskolans individuella program

Programhäftet för det individuella programmet innehåller kursplaner för verksamhetsträning och yrkesträning samt vissa kringtexter.

Ett häfte med kursplaner och timplaner för den obligatoriska särskolan har också nyligen utkommit.

Särskolan – träningskolan och grundsärskolan

FritzEs

POSTADRESS: 106 47 STOCKHOLM
FAX 08-20 50 21, TELEFON 08-690 90 90

ISBN 91-38-3
ISSN 1400-60

